

Bibliotekarz

11-12

P₅

**1976
ROK XLIII
WARSZAWA**

CZASOPISMO WYDAWANE PRZEZ STOWARZYSZENIE BIBLIOTEKARZY POLSKICH ORAZ BIBLIOTEKĘ PUBLICZNĄ M. ST. WARSZAWY

TRESC	Str.
<i>H. Korzeniowski</i> . Opis procedur bibliotecznych metodą tablic decyzyjnych . . .	277
<i>C. Bieguszevska, J. Kubiński</i> . Biblioteka Główna Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy. Jej problemy i perspektywy rozwoju . . .	283
<i>B. Białkowska</i> . Prace z zakresu upowszechniania czytelnictwa w bibliotekach publicznych dla dzieci (w świetle danych ogólnopolskich) . . .	287
<i>Z. Sierykow</i> . 25-lecie bibliotek dziecięcych m. Wrocławia (1950-1975) . . .	293
<i>J. Kozłński</i> . Problemy bezpieczeństwa i higieny pracy w bibliotekach wg stanu na dzień 1 XI 1946 r.	297
<i>Cz. Baran</i> . Biblioteki amerykańskie	305
<i>B. Petrozolin-Skowrońska</i> . W Bibliotece Kongresu. Rozmowa z dr Janiną W. Hoskins	308
Przegląd piśmiennictwa	
Sprawy bibliotek i czytelnictwa w prasie (eLBe)	313
Międzynarodowy przegląd standardów (norm) działalności bibliotecznej (F. N. Withers: <i>Standards for library service: an international survey</i> . Paris 1974. Rec.: <i>M. Drzewiecki</i>)	315
Kronika krajowa i zagraniczna (L. B. oraz Z. K.)	317
Przepisy prawne (TeZar)	324

СОДЕРЖЕНИЕ	
— Описание библиотечных процедур методом таблиц решения	277
— Центральная Библиотека Техническо-Сельскохозяйственной Академии в Быдгощи — проблемы и перспективы	283
— Труды из области популяризации чтения в публичных библиотеках для ребѣнков	287
— 25. годовщина детских библиотек во Вроцлаве (1950-1975)	293
— Вопросы охраны и гигиены труда в библиотеках — состав на день 1 XI 1946	297
— Американские библиотеки	305
— В Библиотеке Конгресса. Розговор с доктор Я. В. Хоскинс	308
Обзор литературы	
Проблемы библиотек и чтения в печати	313
Внутренняя и зарубежная хроника	317
Законодательство	324

CONTENTS	
— Description of the library proceedins with the decision tables	277
— The main library of the Technical-Agricultural Academy in Bydgoszcz — Problems and perspectives	283
— The investigations on the popularization of reading in the public libraries for childern	287
— 25th anniversary of the children libraries in Wrocław	293
— The problems of safety and hygienics of labour in the libraries (for the day 1 XI 1946)	297
— The american libraries	305
— In the Library of Congress. Discours with Dr Joan W. Hoskins	308
Reviews of books and articles	
Problems of libraries and reading in the press	313
Domestic and foreign chronicle	317
Legal regulations	324

REDAGUJE KOMITET: *T. Bruszewski, M. Drzewiecki, St. Jeżyński, H. Kamińska, J. Kołodziejska (red.), J. Maj (sekr. red.), D. Ostaszewska, K. Podhorski, A. Sitarska.*

BIBLIOTEKARZ

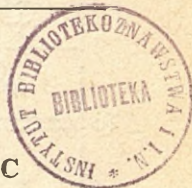
CZASOPISMO POŚWIĘCONE SPRAWOM BIBLIOTEK I CZYTELNICTWA

Nr 11-12

WARSZAWA

ROK XLIII

HUBERT KORZENIOWSKI
Warszawa

OPIS PROCEDUR BIBLIOTECZNYCH METODĄ TABLIC DECYZYJNYCH

W numerze 5 *Bibliotekarza* z roku 1976 przedstawiliśmy czytelnikom zestaw symboli stosowanych przy opisie systemu bibliotecznego metodą schematów blokowych. Dzisiaj chcielibyśmy zaprezentować drugą, równie ważną technikę. Są nią tzw. tablice decyzyjne. Różnią się one od schematów blokowych zarówno w samej formie graficznej, jak i w tym, że opisują szczegółowe zagadnienia nie odzwierciedlając struktury systemu. Pozwalają natomiast na podjęcie właściwej decyzji, gdy mamy do czynienia z dużą ilością możliwości działania zależnych od zbioru zachodzących warunków. Historia ich jest dość krótka. Badania zapoczątkowano w USA w 1957 roku¹.

W krótkim czasie stworzono podstawy teoretyczne pozwalające wdrożyć nową metodę do powszechnego użytku. Obecnie stosowane są przy:

- analizie i projektowaniu systemów,
- rozwiązywaniu złożonych problemów naukowych,
- opisie struktury programów EMC².

Szerokie ich zastosowanie w wyżej wymienionych dziedzinach, a szczególnie przy programowaniu, przysłoniło nieco fakt, że były opracowane głównie jako narzędzie komunikacji między ludźmi — »do dokumentowania zbieranych informacji w sposób pozwalający wyłowić warunki, jakie powinny być spełnione, aby wykonać prawidłowy, z punktu widzenia potrzeb systemu, ciąg czynności«³.

Struktura tablic

Podejmując jakąkolwiek decyzję posługujemy się tzw. regułą decyzyjną, określającą zbiór warunków, jakie muszą być spełnione, aby został wykonany ciąg czynności. Tablica decyzyjna jest pewnym opisem związanych ze sobą reguł decyzyjnych. Składa się ona z czterech części

¹ Prace zapoczątkowała firma General Electric prowadząc badania pod nazwą „Projekt systemów scalonych”. Zadaniem ich było zbadanie procesów produkcyjnych zachodzących od czasu przyjęcia zamówienia do wykonania gotowego produktu. Podczas badań stwierdzono, że dotychczas stosowane metody są niewystarczające w wypadku tak złożonych procesów, i zaczęto poszukiwać nowych technik opisu. Owocem dalszych prac było przygotowanie tzw. „Tablic struktur decyzyjnych”.

² Elektroniczna Maszyna Cyfrowa.

³ Według: Solomon Pollack. *Tablice decyzyjne*. Warszawa 1975.

Rys. 1

Jeżeli		Reguła decyzyjna 1	Reguła decyzyjna 2	Reguła decyzyjna 3	Reguła decyzyjna 4	Reguła decyzyjna 5
i	odcinki					
i	warunków					
To						
i	odcinki					
i	czynności					

oddzielonych od siebie liniami podwójnymi. Wszystkie klatki powyżej podwójnej linii poziomej nazywają się klatkami warunków, wszystkie poniżej — klatkami czynności. Każda klatka na lewo od pionowej linii podwójnej nazywa się odcinkiem, a każda klatka na prawo — pozycją. Tak więc będziemy mieli odcinki warunków, odcinki czynności, pozycje warunków i pozycje czynności. Kombinacja odcinka i pozycji powyżej poziomej linii podwójnej tworzy pewien warunek, a poniżej tej linii — pewną czynność. Kolumna po lewej stronie pionowej linii podwójnej zestawiana jest z każdą kolumną znajdującą się po stronie prawej, tworząc regułę decyzyjną. Dla prawidłowego odczytania tablicy niezbędna jest informacja, że najwyższa linia pozioma reprezentuje słowo »jeżeli«, pozostałe pojedyncze linie poziome spójnik »i«, a pozioma linia podwójna słowo »to« (rys. 1).

W odcinkach warunków formułujemy warunki, a w odcinkach czynności zadania, które mają być wykonane przy zaisciu jednego lub kilku (zależnie od reguły) wyżej sformułowanych warunków. W polach pozycji warunków możemy przyjąć następujące symbole:

- »T« — wskazuje konieczność spełnienia warunku sformułowanego w odcinku;
- »N« — wskazuje, że warunek odcinka nie może być spełniony;
- »—« — wskazuje, że spełnienie lub niespełnienie warunku z odcinka jest nieistotne.

W polach pozycji czynności:

- »X« — wskazuje, że czynność danego odcinka ma być wykonana, jeżeli spełnione są wszystkie warunki tej reguły;
- »—« — wskazuje, że czynność z danego odcinka ma zostać pominięta niezależnie od tego, jakie warunki reguły są spełnione.

Rys. 2

	Reguła	
Ważna karta biblioteczna	T	
Wolno korzystać z wypożyczalni „W”	X	

Pełniejsze zrozumienie struktury tablic przybliży podany niżej prosty przykład.

Niech naszą regułą decyzyjną będzie zdanie:

»Jeżeli czytelnik posiada ważną kartę Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, to wolno mu korzystać z wypożyczalni księgozbioru dydaktycznego „W”«.

W formie tablicy decyzyjnej opisujemy ją, jak następuje:

Najpierw dokonujemy rozkładu warunków i czynności. Dla wyżej wymienionej reguły robimy to w sposób następujący:

Warunek	—	Czynność
»ważna karta biblioteczna«	—	»wolno korzystać z wypożyczalni „W”«

Dalej budujemy tablicę decyzyjną. W odcinkach warunków wpisujemy »ważna karta biblioteczna«, w odcinkach czynności »wolno korzystać z wypożyczalni „W”«. W polach pozycji warunków symbolem »T« oznaczamy jego spełnienie, a w polach pozycji czynności symbolem »X« wykonanie uzależnionej od spełnienia warunku czynności (rys. 2). Z warunku »ważna karta biblioteczna« możemy wyprowadzić jeszcze jedną regułę: »Jeżeli czytelnik nie posiada ważnej karty bibliotecznej, to nie wolno mu korzystać z wypożyczalni „W”« (rys. 3).

Rys. 3

	Reguła 1	Reguła 2
Ważna karta biblioteczna	T	N
Wolno korzystać z „W”	X	
Nie wolno korzystać z „W”		X

Jeżeli mamy do czynienia z większą liczbą warunków, to może zachodzić możliwość wyprowadzenia większej liczby reguł.

Tablica opisująca wszystkie możliwe reguły wynikające z danych warunków jest właśnie tablicą decyzyjną.

Użycie tablic decyzyjnych

Tablice decyzyjne mogą służyć jako narzędzie:

- opisu i analizy systemu,
- projektowania nowego systemu,
- pisania programu sterującego EMC pracującą na rzecz systemu.

Jeżeli założymy, że opisujemy i analizujemy system biblioteczny w celu automatyzacji, to ich główną zaletą będzie właśnie możliwość wykorzystania przy pisaniu programu dla EMC. Programowanie w postaci tablic decyzyjnych jest możliwe, ponieważ na pewnym etapie ich konstruowania możemy posługiwać się konkretnym językiem programowania. Dla tradycyjnego systemu bibliotecznego najistotniejszą zaletą tablic jest to, że przy ich użyciu opis danej procedury będzie zawierał kompletny zestaw postępowania logicznego. Mówiąc inaczej, budując tablicę decyzyjną tworzymy algorytm postępowania, który uwzględni wszystkie możliwości działania. Jedyną wadą jest to, że nie pokazuje następstwa czynności w czasie. Metoda tablic decyzyjnych może być wykorzystywana do opisu różnych procedur czy zadań systemu bibliotecznego. Na przykład do:

- tworzenia ogólnego algorytmu korzystania ze zbiorów bibliotecznych;
- opisu procedury rejestracji wpływów;
- opisu działania wypożyczalni.

Dla ostatniej z wyżej wymienionych możliwości spróbujmy stworzyć tablicę decyzyjną bardziej rozbudowaną niż poprzednie.

P r z y k ł a d. Procedura wypożyczania książek w danej bibliotece wygląda, jak następuje:

Każdy czytelnik posiadający ważną kartę biblioteczną upoważniony jest do wypożyczenia trzech książek. W wypadku gdy posiada już wypożyczone trzy książki lub chociaż jedną przetrzymaną, to nie może wypożyczyć żadnej. Jeżeli czytelnik nie posiada karty bibliotecznej, to może otrzymać książki jedynie na specjalne zezwolenie dyrekcji biblioteki, na takich samych warunkach jak czytelnicy posiadający karty biblioteczne.

Rozkład warunków i czynności

Warunek	—	Czynność
»jest karta biblioteczna«	—	»pożycz 3 książki«
»jest specjalne zezwolenie«	—	»pożycz 3 książki«
»wypożyczone 3 książki«	—	»nie wypożyczaj«
»wypożyczone 2 książki«	—	»pożycz 1 książkę«
»wypożyczona 1 książka«	—	»pożycz 2 książki«
»książki przetrzymane«	—	»nie wypożyczaj«

Tablicę decyzyjną opisującą wszystkie reguły wynikające z określonych wyżej warunków przedstawia rys. 4.

Opisane reguły brzmią:

Reguła 1 — »Jeżeli czytelnik ma ważną książkę biblioteczną i czyste konto, to pożycz 3 książki«.

Rys. 4

	R ₁	R ₂	R ₃	R ₄	R ₅	R ₆	R ₇	R ₈	R ₉	R ₁₀	R ₁₁	R ₁₂	R ₁₃	ELSE
Jest karta biblioteczna	T	T	T	T	T	T	N	N	N	N	N	N	N	
Jest specjalne zezwolenie	—	—	—	—	—	—	N	T	T	T	T	T	T	
Wypożyczone 3 książki	N	T	N	N	N	N	—	T	N	N	N	N	N	
Wypożyczone 2 książki	N	—	T	T	N	N	—	—	N	T	T	N	N	
Wypożyczona 1 książka	N	—	—	—	T	T	—	—	N	—	—	T	T	
Książki przetrzymane	N	—	T	N	T	N	—	—	N	T	N	T	N	
Wypożycz 3 książki	X								X					
Wypożycz 2 książki						X							X	
Wypożycz 1 książkę				X							X			
Nie wypożyczaj		X	X		X		X	X		X		X		

- Reguła 2 — »Jeżeli czytelnik ma ważną kartę biblioteczną i wypożyczone 3 książki, to nie pożyczaj«.
- Reguła 3 — »Jeżeli czytelnik posiada ważną kartę biblioteczną, i ma wypożyczone 2 książki, i są przetrzymane, to nie pożyczaj«.
- Reguła 4 — »Jeżeli czytelnik ma ważną kartę biblioteczną, i wypożyczone 2 książki, i żadna nie jest przetrzymana, to pożycz 1 książkę«.
- Reguła 5 — »Jeżeli czytelnik ma ważną kartę biblioteczną, i wypożyczoną 1 książkę, i jest ona przetrzymana, to nie pożyczaj«.
- Reguła 6 — »Jeżeli czytelnik ma ważną kartę biblioteczną, i wypożyczoną 1 książkę, i nie jest przetrzymana, to pożycz 2 książki«.
- Reguła 7 — »Jeżeli czytelnik nie ma karty bibliotecznego i specjalnego zezwolenia, to nie pożyczaj«.
- Reguła 8 — »Jeżeli czytelnik nie ma karty bibliotecznego, i ma specjalne zezwolenie, i wypożyczone 3 książki, to nie pożyczaj«.
- Reguła 9 — »Jeżeli czytelnik nie ma karty bibliotecznego, i ma specjalne zezwolenie, i ma czyste konto, to pożycz 3 książki«.
- Reguła 10 — »Jeżeli czytelnik nie ma karty bibliotecznego, i ma specjalne zezwolenie, i ma wypożyczone 2 książki, i są one przetrzymane, to nie pożyczaj«.
- Reguła 11 — »Jeżeli czytelnik nie ma karty bibliotecznego, i ma specjalne zezwolenie, i ma wypożyczone 2 książki, i nie są przetrzymane, to pożycz 1 książkę«.
- Reguła 12 — »Jeżeli czytelnik nie ma karty bibliotecznego, i ma specjalne zezwolenie, i ma wypożyczoną 1 książkę, i jest ona przetrzymana, to nie pożyczaj«.
- Reguła 13 — »Jeżeli czytelnik nie ma karty bibliotecznego, i ma specjalne zezwolenie, i ma wypożyczoną 1 książkę, i nie jest ona przetrzymana, to pożycz 2 książki«.

Ważną czynnością przy opracowywaniu tablic decyzyjnych jest sprawdzenie ich kompletności i poprawności logicznej. Sprawdzając poprawność logiczną musimy zobaczyć, czy w naszej tablicy nie ma warunków sprzecznych. Dokonujemy tego w sposób następujący:

1. Sprawdzenie rzędów warunków

— każdy rząd warunków powinien zawierać przynajmniej jedną pozycję „T” i jedną pozycję „N”.

2. Sprawdzenie kolumn reguł

— każda kolumna reguły powinna zawierać przynajmniej jedną pozycję „T” i jedną „N”;

— przynajmniej jedna pozycja czynności powinna zawierać „X”.

Sprawdzenie kompletności tablic decyzyjnych otrzymamy przeprowadzając proste obliczenie matematyczne. Mianowicie:

Liczba reguł, jaką teoretycznie możemy wyprowadzić dla danej liczby warunków n , jest równa $2n$. Od tej liczby musimy odjąć liczbę reguł, których wprowadzenie wymaga zajęcia warunku oznaczonego w tablicy znakiem »—« (kreska). Dla danej liczby kresek k liczba ta równa jest $2k$ dla rzędu każdej reguły. Sumujemy wszystkie otrzymane wartości $2k$ i ich sumę odejmujemy od ogólnej liczby reguł ($2n$).

Gdy $2n = 2k$, to tablica jest kompletna.

Gdy $2n > 2k$, to różnica reguł musi być uwzględniona w regule ELSE⁴.

Gdy $2n < 2k$, to w tablicy istnieje nadmiar lub sprzeczność.

Przeprowadźmy sprawdzenie tablicy decyzyjnej znajdującej się na rys. 4.

Dane:

liczba warunków $n = 6$

liczba kresek $k = 1, 4, 2, 2, 1, 1, 4, 3, 0, 1, 1, 0, 0$

$$2n = 2^6 = 64$$

$$\begin{aligned} 2k &= 2^1 + 2^4 + 2^2 + 2^2 + 2^1 + 2^1 + 2^4 + 2^3 + \\ &+ 2^0 + 2^1 + 2^1 + 2^0 + 2^0 = \\ &= 2 + 16 + 4 + 4 + 2 + 2 + 16 + 8 + 1 + 2 \\ &+ 2 + 1 + 1 = 61 \end{aligned}$$

$$2n - 2k = 64 - 61 = 3$$

W naszej tablicy nie ma nadmiaru ani sprzeczności, trzy reguły powinny być reprezentowane regułą ELSE.

LITERATURA

Hayes Robert, Becker Joseph. *Handbook of data processing for libraries*. New York 1971.

Pollack Solomon. *Tablice decyzyjne*. Warszawa 1975.

CECYLIA BIEGUSZEWSKA

JAN KUBIŃSKI

Biblioteka Główna Akademii

Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy

BIBLIOTEKA GŁÓWNA AKADEMII TECHNICZNO-ROLNICZEJ W BYDGOSZCZY. JEJ PROBLEMY I PERSPEKTYWY ROZWOJU

Prawidłową działalność wyższej uczelni techniczno-rolniczej zapewniają dobrze zorganizowane laboratoria, pracownie, poletka doświadczalne oraz należycie kompletowane zbiory biblioteczne. W przeciwieństwie do uczelni typu humanistycznego biblioteka w uczelni technicznej nie była i nie jest jedynym i podstawowym warsztatem pracy naukowej i dydaktycznej. Na podstawie długoletnich doświadczeń w pracy w bibliotece uczelni specjalistycznej można stwierdzić, że rola i ranga biblioteki zwiększa się z każdym rokiem również w uczelni technicznej. Składa się

⁴ Ang. *else* = inaczej, oznacza regułę uzupełniającą, w której opisane są reguły rezerwowe wynikające nie z treści, lecz z liczby warunków.

na to szereg czynników wewnętrznych i zewnętrznych, a przede wszystkim dobra organizacja pracy, trafnie dobrany księgozbiór, wyszkolony personel oraz warunki lokalowe umożliwiające rozwinięcie działalności. Szczególny wpływ wywiera jednak kadra naukowo-dydaktyczna, jej kwalifikacje, wytworzona przez nią atmosfera naukowa. Początki są zawsze trudne, a najwięcej uwagi i czasu pochłaniają sprawy organizacyjne, co odbywa się kosztem dorobku naukowego. W miarę rozwoju uczelni zwiększa się liczba publikacji, co wyraźnie widoczne jest w liczbie wykorzystanych zbiorów bibliotecznych.

Akademia Techniczno-Rolnicza w Bydgoszczy powołana została w roku akademickim 1974/75¹. Powstała ona z połączenia dwóch działających w Bydgoszczy uczelni wyższych: Wyższej Szkoły Inżynierskiej² (od roku 1951) i Filii Akademii Rolniczej³ (od roku 1969). Podobną drogę organizacyjną przebyła również Biblioteka Główna Akademii Techniczno-Rolniczej. Wchłonęła ona całkowicie księgozbiór Biblioteki WSI i AR, pracowników i wyposażenie.

Po połączeniu księgozbiór liczył w dniu 1 I 1975 roku 123 783 jednostek bibliotecznych. Na bieżąco prenumerowano 1449 (w 1845 egz.) tytułów czasopism, w tym 776 tytułów zagranicznych. Udostępniono poprzez wypożyczalnię miejscową 30 205 wol. i poprzez wypożyczalnię międzybiblioteczną 546 wol. W czytelnich wykorzystano na miejscu 91 540 wol. Biblioteka miała 88 miejsc w czytelnich. Do księgi odwiedzin wpisało się 38 427 czytelników. Ogółem wypożyczalnia zarejestrowała 3372 czytelników. W uczelni działało 12 bibliotek zakładowych, które miały 29 388 wol. i 76 miejsc w czytelnich, poprzez które udostępniono 72 160 wol. książek i czasopism.

W przyszłości biblioteki zakładowe zostaną zlikwidowane. W ich miejsce będą tworzone tylko Biblioteki Instytutowe działające na prawach wydziałów. Czy taka struktura sieci bibliotecznej w ramach Uczelni zda egzamin, wykaże przyszłość. Z pewnością w zakładach będą tworzone księgozbiory podręczne wypożyczane z Biblioteki Głównej na rewersy długoterminowe. Będą to księgozbiory stale aktualizowane i dobierane pod kątem zainteresowań danego zakładu.

W wyniku połączenia Biblioteka Główna ART otrzymała budynek adaptowany po Studium Wojskowym, który umożliwił skupienie wszystkich agend rozrzuconych w różnych częściach miasta, co usprawniło pracę Biblioteki i przyczyniło się do ujednolicenia organizacji Biblioteki Głównej. W chwili obecnej warunki lokalowe są szczególnie niekorzystne dla rozwoju czytelnictwa. Małe pomieszczenia na czytelnie i wypożyczalnię oraz wąskie korytarze utrudniają pracę z czytelnikiem. Rozrzucenie zbiorów na różnych kondygnacjach i brak windy nie sprzyja szybkiej i sprawnej obsłudze czytelników. Odczuwa się brak miejsca w magazynie dla nowych nabytków. Wprawdzie w bibliotece technicznej częściej niż w humanistycznej przeprowadza się selekcję i meliorację zbiorów, ale jest to praca czasochłonna i niewspółmierna do uzyskiwanego miejsca.

¹ Dz. Ustaw 1974 nr 30, poz. 178.

² 20 lat Wyższej Szkoły Inżynierskiej im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich w Bydgoszczy. 1951-1971. Bydgoszcz 1972.

³ Akademia Rolnicza w Poznaniu w XXX-leciu Polski Ludowej. Rocznik Akademii Rolniczej w Poznaniu. Tom specjalny LXXV. Poznań 1974 s. 165-182.

Sprawy lokalowe to problem numer jeden w pracy naszej Biblioteki i całej Uczelni. Wprawdzie istnieje wizja budowy gmachu bibliotecznego w powstającym miasteczku akademickim, ale jest to termin dość odległy (1985 r.).

Przed połączeniem w szczególnie trudnych warunkach lokalowych znajdowała się Biblioteka WSI, której agendy rozrzucone były w kilku budynkach przy różnych ulicach, co bardzo utrudniało jej działalność. Po dokonanej integracji tych dwóch bibliotek i zlokalizowaniu w jednym miejscu zaistniała potrzeba opracowania struktury organizacyjnej.

Na podstawie struktury wzorcowej⁴ opracowano adekwatną do stanu faktycznego strukturę obejmującą cztery podstawowe oddziały pracy:

1. Oddział gromadzenia i uzupełniania zbiorów,
2. Oddział opracowania zbiorów,
3. Oddział udostępniania zbiorów,
4. Oddział informacji naukowej.

Szczególnie ważnym działem pracy w uczelni techniczno-rolniczej jest informacja naukowa. Wykorzystuje się wszystkie rodzaje dokumentów źródłowych — prymarnych, dokumenty pochodne i wtórne, literaturę firmową oraz normy i patenty. Wyodrębniono czytelną norm i patentów, gdyż ten rodzaj zbiorów budzi duże zainteresowanie naukowców i studentów. Biblioteka posiada kompletny zbiór norm i patentów polskich i branżowych, które ukazały się w Polsce Ludowej, oraz normy i patenty zagraniczne (w wyborze). Działła również przy Bibliotece pracownia reprograficzna wyposażona w urządzenia produkcji krajowej i zagranicznej, które oddają usługi w zakresie reprodukcji piśmiennictwa tak dla pracowników uczelni, jak dla osób i instytucji z zewnątrz. Oddział Informacji Naukowej opracowuje zestawy bibliograficzne na zapotrzebowanie użytkowników oraz w formie kartotek gromadzi publikacje pracowników uczelni z perspektywą opublikowania. Praca w Oddziale informacji wymaga przygotowania ogólnego i specjalistycznego zgodnego z kierunkiem studiów uczelni. Tu napotyka się poważne trudności w doborze odpowiednio przygotowanych osób, ponieważ uposażenia dla zaczynających pracę są niskie. Ewentualni kandydaci odchodzą do zakładów, w których uzyskują lepsze wynagrodzenie.

Ważną rolę w działalności biblioteki spełnia dział gromadzenia i uzupełniania zbiorów. Odpowiednia polityka i trafny dobór księgozbioru w uczelni technicznej nie jest sprawą łatwą, toteż staramy się utrzymywać bliskie kontakty i współpracę z naukowymi pracownikami i kadrą inżynieryjno-techniczną. Biblioteka dąży również do skrócenia drogi książki, jaką musi przejść w opracowaniu bibliotecznym. Od chwili zakupu książka musi trafić do rąk czytelnika w ciągu tygodnia. Politykę gromadzenia zbiorów wytyczają przede wszystkim kierunki studiów oraz prace naukowo-badawcze prowadzone przez pracowników uczelni w zakresie badań podstawowych i tematów węzłowych i resortowych. Trafny dobór księgozbioru dostosowany do potrzeb dydaktycznych i naukowych jest niezmiernie ważny, ale i bardzo trudny.

Biblioteka gromadzi księgozbiór z następujących dyscyplin: budownictwa lądowego, elektroniki i telekomunikacji, technologii i inżynierii chemicznej, technologii i eksploatacji maszyn, z zakresu nauk rolniczych

⁴ Dz. Urz. Mln. Nauki, Szkoln. Wyższego i Techniki 1975, nr 3; Dz. Urz. Mln. Szkoln. Wyższ. i Techniki 1961 nr 3 poz. 9.

i zootechnicznych oraz nauk uzupełniających podstawowe kierunki, takich jak: matematyka, fizyka, nauki przyrodnicze i społeczne.

Gromadzi się literaturę krajową i zagraniczną. Wiele uwagi przywiązuje się w naukach technicznych i rolniczych do opracowań najnowszych, niosących postęp i odkrycia naukowe. W tym wypadku najważniejszym rodzajem piśmiennictwa są czasopisma, które są nośnikiem najnowszej informacji i z tego tytułu budzą największe zainteresowanie pracowników naukowych, jak również młodzieży studiującej oraz kadry inżynierjno-technicznej środowiska bydgoskiego. W Bydgoszczy znajduje się bardzo dużo przedsiębiorstw przemysłowych, jak: Belma, Eltra, Telfa, Kobra, Foton, Kabel, Zachem itp. Biblioteka stara się zgromadzić jak największą liczbę tytułów czasopism (1450). Ponieważ limity dewizowe przyznawane Bibliotece nie są wystarczające w porównaniu z rosnącymi potrzebami, wiele czasopism sprowadza się poprzez wypożyczalnię międzybiblioteczną oraz poprzez gromadzenie czasopism prezentujących dokumenty pochodne, jak: czasopisma informacyjne, bibliograficzne, referatowe i analityczno-syntetyczne, karty dokumentacyjne wydawane przez CINTe oraz instytuty branżowe, ekspresy informacyjne itp. Biblioteka ATR nie jest dostatecznie zaopatrzona w literaturę zagraniczną. Bydgoszcz nie stanowi dużego ośrodka akademickiego, a Biblioteka ATR obok Biblioteki WSP jest tu jedyną tego typu placówką. Rozwój uczelni, stale powiększająca się liczba studentów i pracowników naukowych, podejmowane z coraz większym rozmachem prace badawcze powodują konieczność stałego i większego niż dotychczas ilościowego i jakościowego pomnażania księgozbioru.

Biblioteka zgodnie z najnowszymi tendencjami organizuje czytelnie specjalistyczne z księgozbiorem ściśle sprofilowanym w celu przybliżania zbiorów do czytelnika.

Zorganizowano biblioteki instytutowe (działające na prawach wydziałów) z wyodrębnionymi czytelniami, z księgozbiorem specjalistycznym, które są bardzo wykorzystywane. Instytuty we własnym zakresie wygospodarowały odpowiednie lokale, a Biblioteka Główna zapewniła księgozbiór, wyposażenie w sprzęt i personel. Czytelnie te mają od 16 do 40 miejsc z księgozbiorem 2-9 tys. wol., z dwu i trzyosobową fachową obsługą. Ponadto działają jeszcze biblioteki przy różnych zakładach, które mają księgozbiory w formie depozytów z Biblioteki Głównej. W Akademii Techniczno-Rolniczej działa pełna uczelniana sieć biblioteczna zatwierdzona przez Rektora. Biblioteki instytutowe prowadzą zakup krajowy we własnym zakresie. Centralnie gromadzi się wydawnictwa ciągłe i zwarte zagraniczne. Biblioteka Główna ma trzy czytelnie pracujące na dwie zmiany: ogólną, czasopism oraz norm i patentów, wypożyczalnię miejscową czynną na dwie zmiany i wypożyczalnię międzybiblioteczną. Bibliotekarz nie jest tylko stróżem powierzzonego mu mienia, ale przede wszystkim życzliwym przyjacielem w przekazywaniu informacji o literaturze.

Rozwój Akademii, intensyfikacja jej badań naukowych i doskonalenie procesu nauczania rodzą w Bibliotece nowe zadania. Ich realizacja wymagać będzie nie tylko zmian organizacyjnych, ale przede wszystkim nowych metod i techniki pracy. Nieunikniona jest konieczność szybkiego dostarczania informacji naukowej, której ilość wzrasta. Spowoduje to szersze zastosowanie ulepszonych środków reprograficznych, a w perspektywie wprowadzenie techniki komputerowej. Biblioteka dąży również do rozszerzenia kontaktów ze wszystkim bibliotekami w naszym kraju oraz

zamierza nawiązać kontakty w zakresie wymiany doświadczeń poprzez kierowanie pracowników na praktyki do innych bibliotek.

Podjęto szereg prac związanych z informacją i bibliografią. W opracowaniu jest skład osobowy Uczelni oraz wykaz czasopism z wykazaniem zawartości wieloletnich ciągów poszczególnych tytułów. Nawiązano bliską współpracę środowiskową, zainspirowano wydanie informatora o naukowych księgozbiorach bibliotek miasta Bydgoszczy oraz wykazu czasopism gromadzonych przez biblioteki naukowe. Powołano Komisję Koordynacyjną Bibliotek Naukowych. Wszystkim tym planom i zamierzeniom patronuje Bydgoskie Towarzystwo Naukowe i Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich.

BARBARA BIAŁKOWSKA
Instytut Książki i Czytelnictwa BN
Warszawa

PRACE Z ZAKRESU UPOWSZECHNIANIA CZYTELNICTWA W BIBLIOTEKACH PUBLICZNYCH DLA DZIECI (w świetle danych ogólnopolskich) *

Szeroki zakres pracy wychowawczej oraz różnorodność form upowszechniania czytelnictwa i utrwalania nawyków czytelniczych to — obok wieku użytkowników i zakresu zasobów księgozbiorowych — najbardziej charakterystyczne cechy wyróżniające biblioteki dla dzieci w systemie bibliotecznym.

Gromadzą one i udostępniają odpowiednie do wieku i zapotrzebowania czytelników piśmiennictwo, a zarazem uczą korzystania z tych zasobów i posługiwania się książką dla różnych celów. Zakres oddziaływań wychowawczych bibliotek dla dzieci jest duży, choć niestety głębszym analizom badawczym jeszcze nie podlegał. Badania dotyczące czytelnictwa dzieci nie uwzględniały bowiem roli instytucji upowszechniających, a badania analizujące organizację i funkcje bibliotek nie wyodrębniały placówek obsługujących wyłącznie dzieci i nie dostrzegały ich specyfiki. Dopiero Instytut Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej podjął w swych pracach badawczych zagadnienie funkcji wychowawczej bibliotek publicznych dla dzieci.

W związku z badaniami prowadzonymi w latach 1974-1976 należało ocenić rozmiary i zakres prowadzonej pracy upowszechniającej czytelnictwo wśród użytkowników oddziałów i filii bibliotek publicznych dla dzieci i młodzieży. Ponieważ dane statystyczne GUS nie uwzględniają szerzej form pracy z czytelnikami (z wyjątkiem spotkań autorskich, odczytów i wystaw), trzeba było zebrać specjalnie te dane na podstawie jednostkowych dzienników statystyki bibliotecznej. Dzięki pomocy instruktorów czytelnictwa dziecięcego z bibliotek wojewódzkich uzyskaliśmy materiał statystyczny z pełnej próby ogólnopolskiej, z którego zrobiony został zbiorek arkusz danych. Jest to jedyny tego rodzaju materiał informacyjny ukazujący rozmiary prowadzonej pracy z zakresu upowszechniania czytelnictwa w publicznych bibliotekach dla dzieci w Polsce, a w obecnej chwili ma on już charakter archiwalny i historyczny, gdyż ujmował dane liczbowe z ostatniego roku przed zmianą organizacji

* Artykuł stanowi fragment większego opracowania.

20 Wojewódzkich Bibliotek Publicznych

Miesiąc	Odpowiadania i głośne czytanie		Pogadanki Odczyty Dyskusje		Przeglądy książek		Spotkania autorskie		Konkursy quizy i inne imprezy		Zebrania czytelników	
	il.	fr.	il.	fr.	il.	fr.	il.	fr.	il.	fr.	il.	fr.
I	703	12 620	508	8 726	134	2 130	27	1 534	424	15 357	337	4 024
II	765	13 589	475	7 954	178	2 902	18	835	310	7 895	334	3 951
III	734	12 401	434	7 061	158	2 618	33	1 920	322	10 213	379	4 165
IV	681	11 051	539	8 028	200	2 890	30	1 976	273	7 712	407	4 138
V	713	13 808	934	18 372	257	4 726	286	20 001	858	26 377	378	4 356
VI	471	7 600	377	6 038	127	2 433	33	1 598	406	13 043	249	2 376
VII	248	3 628	195	3 167	74	975	13	1 045	151	3 060	30	357
VIII	274	3 897	193	3 104	72	1 127	8	180	83	2 338	64	537
IX	672	10 724	422	7 381	192	3 264	15	1 079	229	5 123	260	3 608
X	744	13 428	568	10 290	176	3 423	41	2 695	323	9 472	317	3 906
XI	771	14 454	520	10 502	231	4 671	63	4 007	416	12 892	324	4 239
XII	686	12 287	465	8 297	180	3 259	35	2 235	344	7 777	250	3 233
Opole	63	1 304	32	744	2	33	8	546	111	3 881	30	307
Wrocław	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ogółem w roku	7 525	130 791	5 662	100 330	1 981	34 451	610	39 651	4 250	125 140	3 359	39 154

il. = ilość. fr. = frekwencja

W ilu bibliotekach działały w roku sprawozdawczym

stałe kółka zainteresowań — 330

grupy dyżurnych — 242

Ile bibliotek współpracuje ze szkołami — 574

z domami kultury — 176

ze świetlicami — 110

z klubami — 85

z ZHP — 243

z ogrodami jordanowskimi — 23

z innymi instytucjami i organizacjami — 190

CZYTELNICTWA DZIECIĘCEGO W R. 1974

Liczba oddziałów i filii dla dzieci 682
w tym czyteln 344

Lekcje biblioteczne i wycieczki do bibl.		Wycieczki poza bibl.		Filmy		Plakaty Wystawy	Wystawy nowych książek	Katalogi zagadnieńowe	Albumy	Kalendarze historyczne	Inne	Informacje bibliograficzne
il.	fr.	il.	fr.	il.	fr.							
235	5 396	26	634	483	10 855	1 048	352	131	40	58	381	21 532
276	7 131	29	474	450	9 864	814	321	91	51	58	296	22 340
287	8 026	30	566	370	9 600	1 000	375	104	46	51	320	23 399
345	8 663	65	1 263	276	6 500	1 036	329	76	102	55	271	18 757
3 457	97 599	135	2 739	509	12 749	1 702	444	98	104	56	379	22 802
467	12 298	80	856	221	4 677	911	353	52	33	47	198	11 046
385	7 028	19	373	138	3 239	697	206	52	20	44	154	4 645
101	2 538	13	292	175	3 189	546	209	45	19	38	124	4 327
355	9 091	28	462	443	5 306	855	336	92	27	55	196	17 674
422	11 632	35	950	440	10 260	1 160	336	104	37	63	281	22 523
395	9 499	32	504	429	10 916	1 170	328	85	34	60	320	26 028
221	5 181	14	200	417	9 771	839	348	65	21	61	204	18 851
207	3 454	—	—	188	478	168	32	8	3	—	69	2 834
—	—	—	—	—	—	388	192	82	65	44	—	—
7 153	187 536	506	9 313	4 539	97 404	12 334	4 161	1 085	602	690	3 193	216 758

władzy terenowej i dokumentuje stan organizacji bibliotek publicznych w ostatnim roku przed zmianą podziału administracyjnego kraju.

Zestawienie pokazane na s. 288 i 289 wskazuje przede wszystkim na różnorodność form pracy z czytelnikiem stosowanych w bibliotekach publicznych dla dzieci. Liczba uczestników zajęć bibliotecznych też jest imponująca. Stwarza to możliwość oddziaływania wychowawczego na dużą grupę dzieci i młodzieży. Dane liczbowe, zestawione według kolejnych miesięcy, wskazują na pewną charakterystyczną rytmiczność jednych, a nierytmiczność innych form pracy. O ile opowiadania baśni czy głośne czytanie dla najmłodszych utrzymuje się przez cały rok (z wyjątkiem miesięcy wakacyjnych) w granicach średniej (627 opowiadań baśni i głośnych czytań na miesiąc), o tyle wycieczki do biblioteki i lekcje biblioteczne skupiają się prawie wyłącznie w maju (Dni Oświaty): w tym jednym miesiącu odwiedziło biblioteki publiczne dla dzieci 3457 klas o łącznej liczbie 97 599 uczniów (co stanowi 48,3% całorocznych zajęć lekcyjnych z klasami szkolnymi). Maj wykazuje w ogóle największe ożywienie działalności we wszystkich właściwych formach pracy: pogadanki i odczyty, dyskusje, spotkania autorskie (przypadło ich w maju 286 z 610 w ciągu całego roku sprawozdawczego), imprezy (choć tu trzeba odnotować, że poza majem najbardziej uprzywilejowane okazały się: czerwiec — Dzień Dziecka, oraz styczeń — imprezy noworoczne i inne w okresie ferii szkolnych), nawet filmów najwięcej wyświetlano w maju i zrobiono aż 104 albumy, a plakatów na maj przypada prawie dwukrotnie więcej niż w innych miesiącach roku. Tylko katalogi zagadnieniowe najliczniej były wykonywane w styczniu, marcu i październiku. Oczywiście pewne skupienie form pracy wiąże się z ogólnym kalendarzem rocznic kulturalno-oświatowych, politycznych i historycznych, niektóre zaś wiążą się z cyklem pracy bibliotecznej, która też dąży do jakichś podsumowań i finałnych akcentów w okresie Dni Oświaty, zamykając rok pracy kulturalno-oświatowej na przełomie maja i czerwca, gdy kończy się również rok szkolny. Nie mniej wycieczki klas szkolnych do biblioteki publicznej skoncentrowane pod koniec roku szkolnego, a nie na jego początku, tracą swój sens dydaktyczny. Również lekcje biblioteczne zmasowane w maju świadczą o dość sformalizowanym (i nieco „akcyjnym”) podejściu do sprawy ze strony szkół, są jakimś „odfajkowaniem” kontaktu z biblioteką pozaszkolną, jednorazową imprezą, a nie systematyczną formą wspólnej realizacji programu nauczania w zakresie samokształcenia, przysposobienia czytelniczego i podstaw czytelnictwa. Zjawisko to — sygnalizowane już nie raz przy omawianiu kontaktów bibliotek publicznych ze szkołami — budzi szczególnie niepokój i troskę.

Drugą sprawą, która niepokoi, jest podawana liczba przeglądów książek: 1981 w ciągu roku w 682 bibliotekach (co stanowi średnio około 3 w roku w każdej bibliotece!). Jest to bardzo niewiele zważywszy, że przecież informacja o książkach jest podstawową sprawą dla rozwijania czytelnictwa. Wystawy nowych książek (zresztą i tak tylko 6,1 średnio rocznie w każdej bibliotece, a więc jedna na dwa miesiące) też nie prezentują się zbyt bogato. Nawet jeśli przyjąć, że jakaś część plakatów i innych form pracy zbiorowej poświęcona jest również informacji i propagowaniu nowości książkowych, to wydaje się, że biblioteki dziecięce powinny więcej starań poświęcić przeglądom literatury, tylko bowiem umiejętna informacja może stanowić podstawę zainteresowania książką i propagowania jej.

Zastanawia również liczba udzielonych informacji bibliograficznych. Wprawdzie liczba 216 758 robi imponujące wrażenie, ale daje to zaledwie 18 063 w miesiącu, czyli 26,4 średnio na jedną bibliotekę. Podejrzewać można, że podawane w statystyce dane nie odzwierciedlają w pełni tego działu obsługi bibliotecznej. Nie wydaje się bowiem możliwe, aby na przykład w bibliotekach dziecięcych województwa opolskiego udzielono tylko 2834 informacji bibliograficznych w ciągu roku. Wobec dużych różnic w podawanych ilościach nasuwa się podejrzenie, że notowanie informacji bibliograficznych nie jest starannie prowadzone, że po prostu część bibliotek w ogóle ich nie notuje i nie wykazuje w statystyce. Nie chcemy być zbyt formalistami, ale wydaje się, że słuszną rzeczą byłoby ujednolicenie tych spraw oraz konsekwentne wymaganie odnotowywania ilości udzielanych informacji. Na sprawy warsztatu służby informacyjnej w bibliotekach dla dzieci i młodzieży stale kładzie się duży nacisk¹. Aktualne „Wskazówki”² stanowiące podstawę organizacji pracy bibliotek publicznych obsługujących dzieci wyraźnie określają wymagania w tym względzie. Ponadto wobec światowej tendencji do włączania bibliotek w system krajowej informacji, wydaje się rzeczą konieczną dla wdrożenia młodzieży do korzystania z informacji, by tryb zgłaszania i rejestrowania tematów kwerend był ujednolicony w całej krajowej sieci bibliotecznej. Wiąże się to zarówno z tendencją nowoczesnej dydaktyki dążącej do samodzielności ucznia w zdobywaniu i przyswajaniu sobie wiedzy, jak i z dążeniem do kształcenia permanentnego, które musi opierać się na samodzielnym poznawaniu, a więc na samodzielnym zdobywaniu potrzebnych informacji. Dlatego unowocześnianie pracy bibliotek musi kłaść szczególnie nacisk na zagadnienia sprawnej informacji.

Na koniec tych rozważań chcemy zwrócić uwagę na odnotowane w tym ogólnopolskim zestawieniu informacje dotyczące pracy z zespołami czytelników oraz współpracy bibliotek ze środowiskiem.

Otóż z podanych w tabeli danych wynika, że prawie połowa bibliotek miała w roku sprawozdawczym kółka zainteresowań (330 kółek na 682 biblioteki, z których 344 miały czytelnie — a więc praktycznie tam, gdzie są czytelnie, tam istnieją warunki pracy z zespołami czytelników), a jedna trzecia miała grupy czytelników systematycznie współpracujących z biblioteką. Takie wnioskowanie może się okazać bezpodstawne, bo znane są przypadki, gdzie przy dobrych warunkach lokalowych jest słaba frekwencja w bibliotece i bardzo trudno zorganizować zespół czytelników, a równocześnie można znaleźć wiele przykładów na to, że w ciasnej wypożyczalni pracują one bardzo aktywnie. Nie chcemy więc z tych danych wyciągać pochopnych wniosków, że kółka zainteresowań działają tylko w tych bibliotekach, które mają czytelnie. Po prostu jest to widoczna zbieżność, choć z tych danych nie można stwierdzić, czy jest ona uzasadniona czy przypadkowa.

Najbardziej zaskakujące jednak jest, że nie wszystkie biblioteki współpracują ze szkołami. Z podanych informacji wynika, że tylko 84,2% bibliotek przyznaje się do współpracy ze szkołami (która nawet tam, gdzie istnieje, nie zawsze może być uważana za właściwą).

¹ Patrz artykuły w prasie fachowej, np. Gałczyński J.: Służba informacyjna dla oddziałów dziecięcych. *Bibliotekarz* 1968 nr 7/8 s. 229-231 lub Szozda A.: Działalność informacyjna oddziału dziecięcego PiMBP w Przeworsku. *Poradnik Bibliotekarza* 1969 nr 11/12 s. 313-314. Też tematyka seminariów szkoleniowych i narad instruktorów czytelnictwa dziecięcego.

² „Wskazówki w sprawie organizacji czytelnictwa dzieci w bibliotekach publicznych” — Załącznik do pisma Ministra Kultury i Sztuki z dnia 15 stycznia 1972 r.

Zupełnie nikło wygląda również współpraca z ZHP, choć jest to jedyna masowa organizacja dziecięco-młodzieżowa w Polsce, mająca w swej działalności również szeroki program wychowawczy i kulturalny. W roku 1969/70 tematyka całorocznej pracy Związku Harcerstwa Polskiego skierowana była na propagowanie czytelnictwa, ale nie wpłynęło to na widoczną zmianę stylu pracy drużyn harcerskich, a w każdym razie nie zostało odczułe i zarejestrowane w pracy bibliotek publicznych dla dzieci. Te biblioteki, które miały wypracowane formy wspólnego działania, kontynuują je nadal, ale jak widać z danych uwidoczniionych w tabeli, nie są one liczne (zaledwie 243 biblioteki).

Dane liczbowe i tych kilka refleksji wydają się ważne również w obecnej, zmienionej strukturze sieci bibliotek publicznych. Troską wszystkich 49 bibliotek wojewódzkich powinna być właściwa organizacja obsługi czytelników dziecięcych, a zwłaszcza dążenie do zorganizowania pełnej sieci oddziałów i filii dla dzieci, dysponujących odpowiednimi lokalami i warunkami do prowadzenia wszechstronnej pracy wychowawczej. Równocześnie instruktorzy czytelnictwa dziecięcego winni wnikliwie analizować prace podległych bibliotek, by w miarę możliwości szybko wykrywać i usuwać nieprawidłowości w zakresie pracy upowszechniającej czytelnictwo oraz intensywnie zwracać na te problemy uwagę na seminariach i szkoleniach organizowanych dla bibliotekarzy pracujących z dziećmi i młodzieżą.

Sz szczególnie ważną sprawą jest przysposobienie czytelnicze, służba informacyjno-bibliograficzna oraz różnorodne formy propagandy książki (zwłaszcza przeglądy nowości, dyskusje i wieczory literackie).

Nie mniej istotną sprawą jest kontakt bibliotek dla dzieci ze środowiskiem lokalnym, zwłaszcza ze szkołami, organizacją harcerską i innymi placówkami wychowania pozaszkolnego, z którymi przecież wspólnie wychowują swoich młodych użytkowników.

25-LECIE BIBLIOTEK DZIECIĘCYCH M. WROCŁAWIA (1950—1975)

Dnia 10 grudnia 1975 roku minęło dwadzieścia pięć lat od utworzenia pierwszej publicznej biblioteki dla dzieci w powojennym Wrocławiu. Jubileusz ten skłania do przypomnienia najważniejszych faktów związanych z organizacją czytelnictwa dzieci w bibliotekach publicznych naszego miasta i uświadomienia sobie wciąż nowych potrzeb.

Zaraz po wojnie, w latach czterdziestych powstały we Wrocławiu pierwsze biblioteki publiczne: Miejska Biblioteka Publiczna i jej filie. Zgodnie z dekretem o bibliotekach i opiece nad zbiorami bibliotecznymi z 1946 r., gromadziły one także książki dla dzieci. Nie zachowały się dane statystyczne informujące o wielkości księgozbioru dziecięcego, ale na podstawie późniejszych danych można sobie wyobrazić, że był on bardzo skromny. Dzieci też stanowiły bardzo znikomą część ogółu czytelników bibliotek: w 1950 roku zaledwie 4,5% i tylko 5,6% ogólnej liczby uczniów szkół podstawowych.

W tej sytuacji otwarcie przy końcu 1950 roku pierwszej biblioteki przeznaczonej dla dzieci było dużym wydarzeniem. Powstała ona przy ówczesnej Miejskiej Bibliotece Publicznej, która mieściła się w Rynku, w części obecnego budynku Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej, jako czytelnia dziecięca.

Dzięki staraniom i zabiegom ówczesnego kierownictwa MBP czytelnia dziecięca miała od początku starannie dobrany księgozbiór kompletowany przeważnie w antykwariatach. Uwzględniano w tym księgozbiorze encyklopedie, słowniki, o które w tamtych czasach było wyjątkowo trudno.

Do czytelnicy przychodzili dzieci nawet z odległych dzielnic miasta, czasem były to całe grupy szkolne.

Organizatorka i pierwsza kierowniczką czytelnicy dziecięcej kol. Maria Gulewicz-Przeorska (obecnie kierowniczką czytelnicy naukowej WiMBP) zaczęła stopniowo organizować imprezy czytelnicze: wieczory baśni, lekcje biblioteczne, konkursy czytelnicze i inne formy pracy stosowane przez przedwojenne biblioteki dla dzieci. Działalności tej towarzyszyło przyjazne zainteresowanie społeczeństwa i wrocławskiej prasy, która nie tylko informowała o imprezach bibliotecznych, ale także zamieszczała żywe relacje z ich przebiegu.

Ta pierwsza i jedyna do 1953 roku we Wrocławiu Publiczna Biblioteka dla dzieci stała się wzorem dla powstających w naszym mieście i regionie następnych bibliotek dziecięcych. Ich rozwój nie był szybki. Przede wszystkim brakowało lokali. W latach czterdziestych, pięćdziesiątych, a nawet na początku lat sześćdziesiątych filie biblioteczne mieściły się najczęściej w małych posklepowych pomieszczeniach z bezpośrednim wejściem od ulicy, ogrzewanych żelaznymi piecykami. Piecykowe rury były bardzo charakterystyczne dla wnętrza ówczesnych bibliotek.

Druga biblioteka dziecięca, jeśli nie liczyć krótko działającej czytelnicy dziecięcej przy WBP na Podwalu, powstała dopiero w 1953 roku przy

ul. Traugutta. Od 1954 roku jej kierowniczką została kol. Dorota Jemiola, która do dziś pracuje na tym stanowisku.

Korzystnym faktem dla rozwoju bibliotek we Wrocławiu, w tym także dla bibliotek dziecięcych, było utworzenie w 1955 roku dzielnicowych bibliotek publicznych, które przystąpiły energicznie do poszerzania sieci bibliotecznej. Do 1959 roku już cztery dzielnicowe biblioteki publiczne miały oddziały dziecięce. Nie miała go jedynie Dzielnicowa Biblioteka Publiczna Stare Miasto, ale w jej rejonie działała biblioteka dziecięca połączonej Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej.

Ponieważ w latach pięćdziesiątych było bardzo mało bibliotek dziecięcych, ciężar organizacji czytelnictwa dla dzieci spoczywał na bibliotekach ogólnych dostępnych zarówno dla dzieci, jak i dla dorosłych. Księgozbiory dziecięce w tych bibliotekach były bardzo skromne. W 1957 roku księgozbiór dziecięcy wszystkich bibliotek publicznych Wrocławia (zarówno dziecięcych, jak i ogólnych) wynosił zaledwie 20 699 wol. Na 1 czytelnika dziecięcego przypadało tylko 2,6 wol. Był to wówczas najniższy w kraju wskaźnik wśród miast wydzielonych z województw. Księgozbiór ten nie był dostosowany do zainteresowań młodych czytelników. Brakowało przede wszystkim książek przygodowych, podróżniczych, których na rynku księgarskim było w owych latach bardzo niewiele.

Nic dziwnego, że zasięg oddziaływania bibliotek publicznych naszego miasta w stosunku do dzieci był bardzo ograniczony. W 1957 roku dzieci do lat 14 stanowiły zaledwie 15,6% ogółu uczniów szkół podstawowych.

Korzystne zmiany dla czytelnictwa dzieci nastąpiły w naszym mieście w latach sześćdziesiątych. Powiększyła się sieć bibliotek dziecięcych. W 1960 roku powstały cztery nowe biblioteki dziecięce, a w latach 1960—1970 aż 26.

Biblioteki Dzielnicowe starały się poprawić warunki pracy bibliotek dziecięcych, powiększyć lokale, zaopatrzyć je w estetyczny i bardziej funkcjonalny sprzęt, rozbudować księgozbiory. W tej dziedzinie było szczególnie dużo do zrobienia. Efekty stały się widoczne dopiero przy końcu lat sześćdziesiątych. W 1960 roku na 1 czytelnika dziecięcego przypadało zaledwie 2,8 wol., w 1970 roku osiągnięto wskaźnik 5,1 wol.

Rozbudowa księgozbiorów i sieci bibliotek dziecięcych miały decydujący wpływ na rozwój czytelnictwa dziecięcego. W 1960 roku dzieci korzystające z bibliotek publicznych Wrocławia stanowiły zaledwie 23,1% ogółu uczniów szkół podstawowych. W 1970 roku wskaźnik ten okazał się dwukrotnie wyższy. Większość czytelników dziecięcych korzystała w tym czasie z wydzielonych placówek dziecięcych.

Poziom ich pracy stale się podnosił. Uporządkowano księgozbiory przez wprowadzenie jednolitego układu, wprowadzono obowiązujące katalogi. Pomocne w pracy okazały się, wydane w 1957 roku przez Ministerstwo Kultury i Sztuki, „Wskazówki w sprawie organizacji czytelnictwa dzieci w bibliotekach publicznych”. Dla bibliotek Wrocławia i województwa wrocławskiego przyjęto proponowany tam tematyczny układ literatury pięknej dla dzieci jako najodpowiedniejszy przy wolnym dostępie do półek. A tworzące się wówczas księgozbiory popularnonaukowe zgodnie ze „Wskazówkami” układano według klasyfikacji dziesiętnej. Dużym usprawnieniem i udogodnieniem dla czytelników było wprowadzenie wolnego dostępu do półek.

Wśród naszych bibliotekarzy ten system udostępniania księgozbioru miał początkowo sporo przeciwników. Obawiali się oni o całość zbiorów

bibliotecznych. Ale ostatecznie lada biblioteczne przestały odgradzać czytelników od księgozbioru.

Dalszym usprawnieniem była stopniowa zamiana szarego papieru, w jaki okładano książki, na estetyczną folię. Wnętrza bibliotek bardzo zyskały na tej zamianie.

Jednocześnie wprowadzono uproszczony system ewidencji wypożyczeń, co pozwoliło na duże wygospodarowanie czasu bibliotekarza. Wszystkie te usprawnienia wprowadzano równolegle we wszystkich bibliotekach dziecięcych, objętych centralnie opieką metodyczną. Duże znaczenie dla podniesienia poziomu pracy miały kontynuowane do dziś ogólnopolskie seminaria instruktorów czytelnictwa dziecięcego bibliotek wojewódzkich i przedstawicieli bibliotek dziecięcych. Często była również wymiana doświadczeń z bibliotekami dziecięcymi innych województw i większych miast, zainicjowana przez Ministerstwo Kultury i Sztuki i później rozwijana samodzielnie. Nasze biblioteki szczególnie żywo współpracowały z bibliotekami Poznania, województwa poznańskiego, zielonogórskiego i opolskiego. Nawiązano również kontakty z bibliotekarzmi dziecięcymi innych krajów, a zwłaszcza z bibliotekarzami Niemieckiej Republiki Demokratycznej i Słowackiej Republiki Socjalistycznej.

Lata sześćdziesiąte były też okresem ożywionej i aktywnej pracy wychowawczej z czytelnikiem dziecięcym. Patronowało tej działalności Ministerstwo Kultury i Sztuki przekazując co roku szczegółowe wytyczne do pracy z dziećmi oraz ramowe regulaminy długofalowych konkursów, zapewniając także środki finansowe na ich prowadzenie.

Przy końcu lat sześćdziesiątych coraz więcej miejsca w pracy z dziećmi zajmowało przysposobienie czytelnicze i służba informacyjno-bibliograficzna. Wolny dostęp do półek, rozbudowane księgozbiory wymagały od czytelników większej samodzielności i dobrej orientacji w księgozbiorach oraz sprawności w posługiwaniu się pomocami bibliotecznymi. Potrzebne okazało się przyswojenie dzieciom tych umiejętności poprzez ćwiczenia czytelnicze prowadzone w porozumieniu ze szkołami.

Innym zagadnieniem o dużym znaczeniu w pracy z czytelnikiem okazała się służba informacyjno-bibliograficzna polegająca głównie na wyszukiwaniu dzieciom odpowiednich materiałów do zadań szkolnych i zaspokajania coraz bogatszych indywidualnych zainteresowań. Prowadzenie tej pracy wymagało utworzenia odpowiednich warsztatów, księgozbiorów informacyjnych i kartotek, stałego ich uzupełniania i uaktualniania.

Wkraczając w lata siedemdziesiąte biblioteki dziecięce Wrocławia miały już spore doświadczenie w prowadzeniu pracy oświatowej, liczebne księgozbiory i dobrze rozwiniętą sieć liczącą 27 bibliotek. Po 1970 roku sieć ta powiększyła się już tylko o 3 placówki, w rozbudowywującej się dzielnicy Stare Miasto.

W 1976 roku działało we Wrocławiu 29 bibliotek dziecięcych, które liczyły 26 246 czytelników, łącznie zaś z bibliotekami ogólnymi 27 726 czytelników do lat 14. Liczby te świadczą, że czytelnictwo dziecięce w bibliotekach publicznych naszego miasta jest organizowane przede wszystkim przez biblioteki dziecięce.

Liczba 27 726 czytelników do lat 14 w naszych bibliotekach stanowi około 50% uczniów szkół podstawowych. Co drugi uczeń szkoły podstawowej jest czytelnikiem biblioteki publicznej.

Wielu bibliotekarzy niesłusznie martwił fakt, że począwszy od 1967 roku w niektórych bibliotekach dziecięcych zmniejsza się liczba czytel-

**Procent czytelników do lat 14 w stosunku do liczby uczniów
szkół podstawowych w bibliotekach publicznych Wrocławia**

Rok	Czytelnicy	Uczniowie	%
1951	1 106	19 441	5,6
1956	6 829	42 299	16,0
1957	7 352	47 087	15,6
1958	9 287	54 291	16,9
1959	10 828	61 257	17,6
1960	15 435	66 703	23,1
1961	20 479	70 573	27,9
1962	22 675	73 376	32,3
1963	23 699	74 999	31,5
1964	26 561	75 610	35,2
1965	28 432	74 398	38,2
1966	31 061	78 073	39,8
1967	31 084	79 825	38,9
1968	32 876	76 657	42,7
1969	29 717	74 432	40,0
1970	31 999	68 760	46,0
1971	30 278	64 590	47,2
1972	29 960	60 433	49,4
1973	27 969	56 936	49,0
1974	27 630	55 600	49,6
1975	27 726	—	—

ników. Zjawisko to wbrew pozorom wcale nie świadczy o spadku czytelnictwa dzieci. Liczba czytelników dziecięcych jest bowiem uzależniona od liczby uczniów szkół podstawowych, a już od 1965 roku maleje ona bardzo wyraźnie. Dla zobrazowania tego faktu posłużę się liczbami: w 1965/66 roku do szkół podstawowych Wrocławia uczęszczało 74 334 dzieci, a w 1974/75 roku — 55 600. W świetle tych danych spadek liczby czytelników dziecięcych jest zjawiskiem naturalnym.

Stan czytelnictwa dzieci, zasięg oddziaływania bibliotek najlepiej ilustruje procent uczniów szkół podstawowych korzystających z bibliotek. W 1960 roku z bibliotek Wrocławia korzystało 15 435 czytelników do lat 14, co stanowiło 23,1% ogółu uczniów, w 1970 roku — 31 991 czytelników dziecięcych naszych bibliotek stanowiło już 46% ogółu dzieci uczęszczających do szkół podstawowych.

Na osiągnięcia w rozwoju czytelnictwa dzieci złożyła się wieloletnia praca bibliotekarzy dziecięcych. Tworzyli oni wyodrębnioną grupę zawodową, uczestniczącą w specjalistycznych szkoleniach. Ich przywiązanie do zawodu ilustruje wieloletnia praca. Spośród 45 pełnoetatowych pracowników bibliotek dziecięcych i instruktorów zajmujących się czytelnictwem dzieci 20 pracuje w zawodzie ponad 10 lat, a 15 około 15 lat.

Dobry poziom pracy bibliotek dziecięcych naszego miasta przyczynił się do zorganizowania we Wrocławiu przez Ministerstwo Kultury i Sztuki ogólnopolskich kursów wstępnych dla bibliotekarzy bibliotek dziecięcych w latach 1967—1971.

Doceniając osiągnięcia bibliotek Wrocławia w organizacji i rozwoju czytelnictwa dzieci nie można pominąć istotnych potrzeb tych bibliotek. Występują one między innymi w związku z dużą aktywnością czytelniczną dzieci oraz podnoszeniem się poziomu czytelniczego. Dzieci sięgają coraz częściej po trudniejsze książki z różnych działów literatury pięknej i popularnonaukowej, interesują się wieloma tematami nie zawsze reprezentowanymi w literaturze dziecięcej. Dostosowanie księgozbiorów do zwiększających się wymagań dzieci to jedno z ważniejszych zadań bibliotek dziecięcych.

Zachodzi konieczność dalszego doskonalenia prac bibliotekarskich, pomocy bibliotecznych. Przypominają o tym obowiązujące od 1974 roku nowe wskazówki dotyczące organizacji czytelnictwa dzieci w bibliotekach publicznych i wprowadzany w życie od 1972 roku schemat układu katalogu rzeczowego w bibliotekach dziecięcych.

Istnieją potrzeby rozwoju sieci w nowych dzielnicach mieszkalnych. Dużo bibliotek ma bardzo małe pomieszczenia. Tylko dzięki staraniom bibliotekarzy te małe biblioteki mają estetyczny wygląd i panuje w nich ład.

Najbardziej palącą potrzebą jest stworzenie dzieciom lepszych warunków do korzystania z księgozbioru na miejscu. W naszym ponad półmilionowym mieście są tylko 4 czytelnie dla dzieci przy bibliotekach publicznych. Wrocław ma bardzo rozwiniętą sieć bibliotek dziecięcych, ale pod względem liczby czytelń dla dzieci zajmuje jedno z dalszych miejsc wśród innych miast wojewódzkich.

Rok 1976, rok jubileuszowy dla bibliotek dziecięcych we Wrocławiu zaczął się jednak pomyślnie. 1 marca otwarto nową czytelnię dziecięcą przy ul. Kasztanowej i udostępniono czytelnikom od 1 lutego po trzyletniej przerwie czytelnię dziecięcą WiMBP o znacznie rozszerzonej powierzchni, co zapewniło dzieciom bardzo dogodne warunki czytania w bibliotece. Miejmy nadzieję, że te dwa fakty będą zapowiedzią dalszego postępu w organizacji czytelnictwa dzieci w naszym mieście.

JERZY KOZIŃSKI

Kraków

PROBLEMY BEZPIECZEŃSTWA I HIGIENY PRACY W BIBLIOTEKACH

wg stanu na dzień 1 XI 1976 r.

Na wstępie należy zaznaczyć, że w odróżnieniu od wielu innych grup zawodowych (hutnictwo, budownictwo, transport, przemysł chemiczny, poligraficzny, służba zdrowia, handel, nawet szkolnictwo) — dla bibliotekarstwa nie istnieją jednolite przepisy regulujące sprawy bhp. Jest to o tyle zrozumiałe, że pracownicy bibliotek byli dotąd w dużo mniejszym stopniu zagrożeni przy wykonywaniu swojej pracy aniżeli pracownicy uprzednio wymienionych zawodów.

Nie należy jednak zapominać, że wprowadzenie postępu technicznego i mechanizacji niektórych czynności zawodowych oraz stosowanie nowych materiałów i środków chemicznych, służących ochronie i konserwacji zbiorów — wzmaga także zagrożenie pracowników bibliotek. Dlatego należałoby podjąć starania, aby pewne schorzenia występujące nągminnie wśród pracowników bibliotek — zostały zaliczone do chorób zawodowych i umieszczone w urzędowym wykazie tychże. Są to: niedomogi dróg i narządów oddychania (spowodowane wykonywaniem pracy w środowisku silnie zapyłonym) oraz choroby narządu wzroku (częste wykonywanie pracy przy sztucznym świetle i w pomieszczeniach zakurzonych). Wpływ na funkcjonowanie całego organizmu pracowników bibliotek ma też powszechnie wadliwa wentylacja, szczególnie pomieszczeń magazynowych. Nie można także pominąć występowania coraz częściej objawów uczuleń alergicznych, które w szczególnie drastycznych wypadkach można zlikwidować tylko przez zmianę wykonywanego zawodu. Ponadto coraz częściej zaczyna występować zagrożenie akustyczne.

Na skutek istnienia wyżej wymienionych zagrożeń, wydaje się konieczne opracowanie jednolitych przepisów, regulujących sprawy bhp również i w bibliotekarstwie. Przepisy te winny obejmować całość zagadnień, począwszy od budownictwa, poprzez wyposażenie aż do szczegółowych zagadnień, wynikających ze specyficznych warunków pracy bibliotek.

Podstawą prawną wszystkich przepisów dotyczących zagadnień bhp jest *Ustawa zasadnicza czyli Konstytucja PRL z dnia 22 VII 1952 (Dz. U. 1976 nr 7, poz. 36/76 — tekst jednolity)*, która w art. 70 ust. 2, p. 21 (dawniej: art. 60) gwarantuje: »...stałe polepszanie warunków bezpieczeństwa, ochrony i higieny pracy...«. W oparciu o ten artykuł zostały wydane szczegółowe ustawy, dekrety, rozporządzenia, uchwały, zarządzenia itp., regulujące sprawy bhp w poszczególnych resortach. Ponadto, w dniu 10 XI 1954 r. wydany został dekret o przejęciu przez związki zawodowe zadań w dziedzinie wykonywania ustaw o ochronie, bezpieczeństwie i higienie pracy oraz sprawowaniu inspekcji (*Dz. U. z 1968 r., nr 8, poz. 47 — tekst jednolity oraz zmiana: Dz. U. z 1971 r., nr 12, poz. 115 art. VIII § 2*).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 2 VI 1956 (*Dz. U. nr 20 poz. 99*), w którym ustala się dodatek za pracę wykonywaną w warunkach szkodliwych dla zdrowia w wysokości 10—30% poborów zasadniczych.

Zarządzenie Ministra Szkolnictwa Wyższego z dnia 7 III 1957 r. w sprawie ustalenia wykazu prac szczególnie szkodliwych dla zdrowia lub uciążliwych, uprawniających do przyznania dodatku specjalnego pracownikom zatrudnionym w zakładach pracy podległych Ministerstwu Szkolnictwa Wyższego.

Zarządzenie nr 92 Przewodniczącego Głównego Komitetu Kultury Fizycznej z dn. 25 XI 1958 r. w sprawie ustalenia wykazu prac szczególnie szkodliwych dla zdrowia lub uciążliwych, uprawniających do przyznania dodatku specjalnego pracownikom zatrudnionym w szkołach wyższych, w części dotyczącej nauczycieli akademickich.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 13 IX 1961 r. (*Dz. U. nr 43, poz. 225*), w którym mowa o wprowadzeniu i wysokości dodatków za pracę wykonywaną m.in. przez pracowników bibliotek — w warunkach szkodliwych dla zdrowia (dodatek 3-stopniowy: 150 — 250 — 350 zł).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 27 VIII 1966 r. (*Dz. U. nr 37, poz. 225*), w którym dodatek za szkodliwe dla zdrowia warunki pracy, wykonywanej przez pracowników służby bibliotecznej, skomasowano wraz z innymi w jeden dodatek specjalny (został nadal utrzymany dla bibliotekarzy dyplomowanych).

Ustawa z dn. 27 IV 1972 r. (Dz. U. nr 16 poz. 114) — Karta praw i obowiązków nauczycieli, w której ustalono wysokość dodatku za pracę w warunkach szkodliwych dla zdrowia i uciążliwych na: 200 — 350 — 500 zł.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 16 VIII 1974 r. (Dz. U. nr 30, poz. 176) ustalające stawki za pracę bibliotekarzy w warunkach szkodliwych dla zdrowia lub uciążliwych w wysokości: 0,50 — 0,75 — 1,00 zł za każdą godzinę pracy (zarządzenie wykonawcze dotąd nie ukazało się).

Zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dn. 25 VII 1974 (*Mon. Pol.* nr 29, poz. 176) w sprawie wykazu prac wykonywanych przez nauczycieli i nauczycieli akademickich w warunkach szkodliwych dla zdrowia lub uciążliwych oraz zasad wypłacania dodatku za te prace.

Zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dn. 24 III 1976 r. (*Mon. Pol.* nr 14, poz. 65) w sprawie wykazu prac wykonywanych przez pracowników szkół wyższych nie będących nauczycielami akademickimi w warunkach szkodliwych dla zdrowia lub uciążliwych oraz zasad wypłacania dodatku za te prace.

Zarządzenie nr 26 Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dn. 19 VII 1976 r. (Dz. Urz. Min. Pracy, Płacy i Spraw Socjalnych nr 7 poz. 12) w sprawie wykazu prac wykonywanych w instytutach naukowo-badawczych PAN w warunkach szkodliwych dla zdrowia i uciążliwych oraz zasad wypłacania dodatków za te prace.

Zarządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dn. 31 VII 1963 r. (Dz. Urz. Min. Kult. i Sztuki nr 6, poz. 66), w którym mowa o odzieży i obuwiu ochronnym lub roboczym oraz o sprzęcie ochrony osobistej, m.in. dla pracowników bibliotek.

Zarządzenie nr 84 Ministra Kultury i Sztuki z dn. 8 X 1973 r. w sprawie zaopatrzenia w odzież ochronną, roboczą i sprzęt ochrony osobistej pracowników jednostek organizacyjnych resortu kultury i sztuki (Dz. Urz. Min. Kult. i Sztuki nr 11, poz. 59).

Zarządzenie Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z dn. 15 II 1972 r. (Dz. Urz. Min. Oświaty A-4, poz. 19) o normach zużycia odzieży ochronnej i roboczej.

Oczywiście, poza wyżej wymienionymi, do bibliotekarstwa mają zastosowanie także i inne przepisy ogólne, jak:

1) Ogólne przepisy dotyczące bhp:

Dz. U. z 1946 r. nr 62, poz. 344,

Dz. U. z 1953 r. nr 22, poz. 89,

Dz. U. z 1961 r. nr 38, poz. 196,

Dz. U. z 1965 r. nr 13, poz. 91.

2) Ogólne warunki higieniczno-sanitarne w nowo budowanych lub przebudowywanych zakładach przemysłowych:

Dz. U. z 1959 r. nr 53, poz. 316,

Dz. U. z 1963 r. nr 18, poz. 97.

3) Prawo budowlane:

Dz. U. z 1974 r. nr 38, poz. 229.

4) O substancjach szkodliwych dla zdrowia ludzkiego. Najwyższe dopuszczalne stężenie w mg/l w powietrzu otaczającym stanowiska robocze:

Dz. U. z 1957 r. nr 57, poz. 263.

5) O natężeniu oświetlenia przy oświetleniu elektrycznym:

PN-57/E-02030 (*Mon. Pol.* z 1957 r. nr 74, poz. 454).

6) Temperatury obliczeniowe pomieszczeń ogrzewanych w budynkach:

PN-59/B-02402 (*Mon. Pol.* z 1959 r. nr 75, poz. 401).

7) Ustalenie powierzchni lokali biurowych:

Mon. Pol. z 1952 r. nr A-49, poz. 672.

8) Przechowywanie taśmy celuloidowej (filmu):

Dz. U. z 1929 r. nr 36, poz. 327.

9) „Przepisy budowy urządzeń elektrycznych” i „Przepisy eksploatacji elektrowni i sieci”:

Mon. Pol. z 1960 r. nr 38, poz. 190 z późn. zmianami,

Mon. Pol. z 1957 r. nr 51, poz. 254 z późn. zmianami.

10) O substancjach trujących:

Dz. U. z 1963 r. nr 22, poz. 116.

11) O ochronie pożarowej:

Dz. U. z 1960 r. nr 20, poz. 120, zm.: 1971 r., nr 12, poz. 115.

12) Zapobieganie powstawaniu i rozszerzaniu się pożarów w budynkach i na budowach:

Dz. U. z 1951 r. nr 49, poz. 60.

13) Zabezpieczenie przeciwpożarowe budynków:

Dz. U. z 1969 r. nr 16, poz. 120.

14) Ustalenie ilości środków do mycia wydawanych pracownikom w związku z wykonywaną pracą:

Biuletyn PKPG z 1953 r. nr 8, poz. 44.

15) Normy zużycia środków do mycia:

Zarządzenie Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 XII 1971 (*Dz. Urz. Min. Szkoln.* z 1972 r. nr A-2, poz. 4).

16) Normatyw techniczny projektowania bibliotek publicznych:

Zarządzenie nr 26 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 11 maja 1963 r. (*Dz. Budownictwa* z 1968 r. nr 6, poz. 23).

W niniejszym zestawieniu pominięto przepisy i zarządzenia szczególne i uzupełniające. Nie wymieniono też przepisów regulujących działalność służb bhp oraz odnoszących się do świadczeń dla pracowników ze strony służby zdrowia i uprawnień ZUS-owskich, które jako powszechnie obowiązujące, nie stanowią odrębnego zagadnienia w bibliotekarstwie.

Należy zauważyć, że poza dwiema (Biblioteką Narodową i Śląską) wszystkie inne biblioteki nie stanowią samodzielnych i niezależnych instytucji, lecz są częścią składową większych organizacyjnie jednostek, oraz że ich rola i zadania nie zawsze są należycie doceniane w instytucjach macierzystych. Znajduje to swoje odbicie w realizacji przepisów bhp, która w dużej mierze zależy od lokalnych warunków oraz osobistego zaangażowania się i rzutkości osoby wykonującej obowiązki zakładowego inżyniera lub inspektora bhp.

Zagrożenia wynikające w bibliotekach możemy podzielić na trzy zasadnicze grupy: I. zagrożenia typu przemysłowego, II. zagrożenia specjalne, III. zagrożenia ogólne.

I. Zagrożenia typu przemysłowego są ograniczone do wąskiego kręgu pracowników, którzy muszą się legitymować specjalnymi uprawnieniami, i dlatego tym zagrożeniom nie będziemy poświęcali większej uwagi. Wspomnimy tylko ich lokalizację: a) kotłownie c.o., b) rozdzielnie elektryczne, c) maszynownie urządzeń dźwigowych i wentylacyjnych.

II. Zagrożenia specjalne występujące w niżej wymienionych pracach i warsztatach dotyczą wprowadzie ograniczonej liczby osób, ale wymagają szczególnej uwagi w związku z częstym zatrudnianiem w nich pracowników o niepełnych kwalifikacjach, zwykle tylko przyuczonych do wykonywania pewnych usług dla macierzystego zakładu pracy. Tacy pracownicy mogą niekiedy nie znać lub lekceważyć sobie niektóre niebezpieczeństwa, jak: uczulenie na chemikalia, szkodliwe oddziaływanie światła sztucznego o dużym nasileniu, toksyczność chemikalii i odczynników. Zagrożenia takie występują w: a) pracowni fotograficznej, b) kserograficznej, c) konserwatorskiej, d) warsztacie mechanicznym, 2) introligatorskim.

III. Zagrożenia ogólne dotyczą bardzo dużej grupy pracowników, a na niektóre z nich narażeni są praktycznie wszyscy zatrudnieni w danej bibliotece. Jest to uzależnione od stanu technicznego i wyposażenia i najczęściej jest powodowane: a) meblami i sprzętami (szczególnie wózkami, regałami, drabinami), b) dźwigami, c) urządzeniami elektrycznymi, d) zapyleniem, e) wyłącznie sztucznym oświetleniem niektórych pomieszczeń, f) wentylacją, g) ogrzewaniem, h) hałasem, i) ogniem, k) bezpośrednim kontaktem ze zbiorami, l) bezpośrednim kontaktem z czytelnikiem.

A oto analiza poszczególnych grup zagrożeń:

I. Ścisłe i rygorystyczne przepisy obowiązujące przy wykonywaniu pracy na stanowiskach pracy z zagrożeniami typu przemysłowego nie zezwalają na obsługiwanie tych urządzeń przez osoby nieuprawnione, nawet w sytuacjach grożących ich unieruchomieniem. Dopuszczenie do obsługi tych urządzeń przez osoby niepowołane grozi poważnymi konsekwencjami w stosunku do pracodawcy i zakładowej służby bhp.

II. ad a) W pracowni fotograficznej powinien być zatrudniony przynajmniej jeden pracownik posiadający przygotowanie zawodowe, odpowiednio udokumentowane, np. dyplom czeladnika lub mistrza zawodu. Lokal pracowni powinien odpowiadać przepisom; w szczególności dotyczy to minimalnej powierzchni (12 m^2), ogrzewania i wentylacji; w pracowni nie wolno używać otwartego ognia.

ad b) Pracownie kserograficzne dotychczas nie doczekały się odrębnych przepisów bhp. Uchwała nr 294 Rady Ministrów z dn. 23 XI 1965 (*Mon. Pol.* 1966 nr 1, poz. 1) w sprawie organizacji usług małej poligrafii w ogóle nie zajmuje się sprawami bhp. Dlatego należy zwrócić szczególną uwagę na zainstalowanie wysokosprawnej wentylacji wymuszonej, zapewniającej przynajmniej 6-ciokrotną wymianę powietrza w ciągu 1 godziny. W pracowni kserograficznej nie wolno stosować otwartego ognia. Osoby zatrudnione w tych pracowniach są szczególnie zagrożone: a) efektem ośnienia — stany zapalne spojówek, b) zapyleniem — zmiany tkankowe w oskrzelach i płucach, c) zatruciem — parami i gazami: ozonem, rozpuszczalnikami — benzenem, trójchloroetylenem, selenem, spirytusem, metanolem, eterem.

ad c) Pracownie konserwatorskie z uwagi na prace wykonywane przy użyciu chemikalii jak: aceton, benzen, chloramina, eter, ftalon, pirosiarczyn sodowy, pirydyna, sublimat, tymol i inne — muszą posiadać sprawnie działającą wentylację. W lokalu pracowni nie wolno przechowywać większej ilości chemikaliów, poza niezbędnie potrzebną do pracy. Pracownia powinna posiadać oddzielne dygestorium dla wykonywania prac dezynfekcyjnych i przygotowywania mieszanek chemicznych. Zapasy che-

mikalii używanych do dezynfekcji i konserwacji powinny stale znajdować się pod zamknięciem, sam lokal musi odpowiadać przepisom odnoszącym się do laboratoriów chemicznych.

ad d i e) Jeśli warsztaty: mechaniczny i introligatorski, są wyposażone w urządzenia z napędem elektrycznym (wiertarki, szlifierki, tokarnie, gilotyny, prasy itp.), to mają do nich zastosowanie przepisy obowiązujące w zakładach przemysłowych oraz inne, ogólne, obowiązujące w pomieszczeniach pracy. Ze względu na technologię wykonywanej pracy — jest dozwolone stosowanie otwartego ognia. Pracownicy warsztatu, którzy mają zleconą konserwację urządzeń elektrycznych — muszą być zawodowymi elektrykami, z uprawnieniami.

Wszystkie wymienione w I i II grupie zagrożeń miejsca pracy powinny być zaliczone do stanowisk pracy wykonywanej w warunkach szkodliwych. Pracownicy zatrudnieni na tych stanowiskach powinni być poddawani badaniom kontrolnym oraz otrzymywać mleko jako odżywkę profilaktyczną.

III. ad a) Wymagania, które stosujemy do mebli i sprzętów, w zasadzie ograniczają się do dwóch warunków: używane sprzęty powinny być funkcjonalne i bezpieczne w użyciu.

ad b) W bibliotekach spotykane są różnego rodzaju dźwigi osobowe i towarowe — w obiektach starszych spotyka się dźwigi nietypowe. Użytkowanie tych urządzeń powinno odbywać się ściśle według instrukcji obsługi. Należy jednak przypomnieć, że częste i długotrwałe posługiwanie się tymi urządzeniami prowadzi niejednokrotnie do obniżenia czujności i lekceważenia podstawowych zasad ich bezpiecznego użytkowania.

ad c) Urządzenia elektryczne są w coraz powszechniejszym użyciu. Spotykamy je na każdym kroku i wskutek tego zatracamy czasem poczucie zagrożenia. Wszystkie te urządzenia powinny być stale sprawne, dobrze izolowane, a niektóre z nich — właściwie uziemione. Wszelkie naprawy i konserwacja powinny być wykonywane wyłącznie przez osoby uprawnione. W większych bibliotekach fachowy elektryk powinien być etatowym pracownikiem.

ad d) Zapylenie właściwie należy do specyfiki zawodu bibliotekarskiego i mimo prób zwalczania go różnymi sposobami — nie da się zapylenia w zupełności wyeliminować. Oczywiście, najbardziej zagrożeni są pracownicy stale i bezpośrednio stykający się z książkami zmagazynowanymi, obsługa czytelni i wypożyczalni. Jedynym dostępnym w naszych warunkach sposobem zmniejszenia tego zagrożenia jest okresowe odkurzanie książek w magazynach.

ad e) Sztuczne oświetlenie występuje w przeważnej części magazynów, w niektórych działach specjalnych oraz wszędzie tam, gdzie oświetlenie naturalne jest niedostateczne. Praca wykonywana stale w pomieszczeniach ze sztucznym oświetleniem wpływa ujemnie na wzrok pracowników.

ad f) Wentylacja — niestety należy do nagminnie występujących bolączek. Dlatego wszędzie tam, gdzie to jest możliwe, należy wykorzystać wentylację naturalną lub grawitacyjną w celu zapewnienia przynajmniej częściowej wymiany zużytego powietrza.

ad g) Ogrzewanie — w zależności od systemu stosowanego w poszczególnych budynkach — zapewnia w różnym stopniu utrzymanie optymalnej temperatury. Z praktyki jednak wiemy, że w eksploatacji jest wiele

budynków, w których część pomieszczeń nie jest w należyty sposób ogrzana; w szczególności dotyczy to magazynów.

ad h) Hałas jak dotąd nie dawał się zbyt w znaki pracownikom bibliotek — z wyjątkiem szczególnie niekorzystnej lokalizacji. Obecnie również w bibliotekarstwie nasila się zagrożenie akustyczne. Źródłem hałasu są przeważnie maszyny elektryczne (agregaty wentylacyjne, dźwigi, automatyczne powielarki itp.). Ograniczenie hałasu możliwe jest przez stosowanie izolacji dźwiękochłonnej oraz wyciszanie samych źródeł hałasu.

ad i) Zagrożenie ogniowe powodowane przez urządzenia i personel jest niewielkie, gdyż przepisy są bardzo precyzyjne i często kontrolowane jest ich przestrzeganie. Natomiast potencjalne zagrożenie ogniowe istnieje we wszystkich miejscach dostępnych dla czytelników, dlatego też należy wydzielić specjalne palarnie i ograniczyć przebywanie osób postronnych w częściach mieszczących pracownię.

ad k) Zagrożenie epidemiologiczne występuje przede wszystkim wśród pracowników zatrudnionych w dziale udostępniania zbiorów i mających bezpośredni kontakt z czytelnikami. Należy zwrócić uwagę, że same zbiory także mogą być źródłem infekcji (grzybice).

W ogólności w każdym indywidualnym przypadku należy się kierować zasadą „zdrowego rozsądku” i dążyć do stworzenia warunków zapewniających maksimum bezpieczeństwa na każdym stanowisku pracy, bez względu na to, czy dysponujemy odpowiednimi dla danej sytuacji przepisami. Ponadto należy pamiętać, że obowiązek ścisłego przestrzegania warunków bhp ciąży nie tylko na pracodawcy: również i pracownicy są zobowiązani do ścisłego stosowania się do zarządzeń i instrukcji bhp.

BIBLIOGRAFIA

1. *Bibliotekarstwo naukowe*. Wwa 1956.
2. Biliński L., Gruberska E., Podhorski K.: *Zbiór przepisów prawnych dla bibliotek publicznych*. Wwa 1974.
3. *Encyklopedia podręczna. Prawo na co dzień. Prawo pracy i ubezpieczeń społecznych*. Wwa 1975.
4. Husarska M., Sadowska I.: *Występowanie mikroorganizmów w powietrzu oraz dezynfekcja pomieszczeń archiwalnych i bibliotecznych*. W: *Konserwacja zbiorów archiwalnych i bibliotecznych*. Wwa 1968.
5. Kałuziński A., Salwa Z.: *Obowiązki pracownika*. Wwa 1971.
6. Kałuziński A.: *Źródła praw i obowiązków w zakresie bhp oraz ich wykładnia*. Wwa 1970.
7. Kochański L., Lach S.: *Poradnik społecznego inspektora pracy. Prawna ochrona pracy*. Wyd. 3. Wwa 1971.
8. Kochański L., Lach S.: *Zbiór przepisów ochrony pracy*. Wwa 1971.
9. *Kodeks pracy oraz przepisy wykonawcze i związkowe*. Wwa 1975.
10. Kowalik R.: *Mikroorganizmy wyodrębnione ze zbiorów archiwalnych i bibliotecznych, szkodliwe dla człowieka*. W: *Blok-notes Muzeum Mickiewicza*. Wwa 1959 nr 1.
11. Makowski K.: *Bezpieczeństwo, higiena i ochrona pracy w szkolnictwie*. Wyd. 2. Wwa 1970.
12. Maszner Z.: *Zagrożenia i zapobieganie szkodliwości w kserografii. Przyjacieł przy pracy* 1969 nr 7/8.
13. Mironczuk A.: *Ochrona pracy*. Wwa 1968.

14. Mironczuk A.: *Podstawy prawne bhp*. Wwa 1971.
 15. Mironczuk A.: *Uprawnienia pracownika w razie wypadku przy pracy lub choroby zawodowej*. Wwa 1969.
 16. Modliński E.: *Bezpieczeństwo i higiena pracy*. Wwa 1970.
 17. Nastula-Jerzak T.: *Laboratoria chemiczne. Zasady bhp*. Wyd. 2. Wwa 1971.
 18. Nastula-Jerzak T., Broniarek A.: *Zagadnienia ogólne z bhp przy stosowaniu środków chemicznych. Wentylacja i środki walki ze szkodliwością*. Wwa 1969.
 19. Paluch M.: *Odpowiedzialność karna pracowników zakładu pracy za nie przestrzeganie obowiązków służbowych w zakresie bhp*. Wwa 1970.
 20. Piasecki W.: *Biblioteka*. Wwa 1962.
 21. Piasecki W.: *Biblioteka bez okien. Przegląd Biblioteczny 1952 z. 4*.
 22. Piasecki W.: *Problemy budownictwa bibliotecznego*. W: *Bibliotekarstwo naukowe*. Wwa 1956.
 23. Rejman S.: *Swiadczenia pieniężne przysługujące pracownikowi w razie wypadku przy pracy*. Wwa 1969.
 24. Wolberg L., Paluch M., Piwnicki J.: *Odpowiedzialność osób zajmujących stanowiska kierownicze oraz pozostałych pracowników za niedopełnienie obowiązków w zakresie bhp*. Wwa 1968.
 25. *Zbiór przepisów bhp*. Wyd. 3. Wwa 1965.
 26. Zarzębski T.: *Przepisy prawne dla bibliotek naukowych i fachowych*. Wwa 1968.
-

EX LIBRIS

**BIBLIOTEKI
HIERONIMA
ŁOPACIŃSKIEGO**

BIBLIOTEKI AMERYKAŃSKIE

1. Wstęp

W 1975 roku, w okresie od 16 sierpnia do 13 października odbyłem podróż do Kanady, Stanów Zjednoczonych i Meksyku. W czasie dwóch miesięcy przejechałem 40 000 km. Odwiedziłem w tych krajach 21 bibliotek naukowych i uniwersyteckich¹.

W tych wędrówkach zagranicznych poczyniłem wiele obserwacji, którymi chciałbym się podzielić z czytelnikami *Bibliotekarza*. Uwagi swoje skupiam wokół bibliotek amerykańskich.

2. Charakterystyka ogólna bibliotek w Stanach Zjednoczonych

Do cech wspólnych, występujących we wszystkich bibliotekach amerykańskich, zaliczyłbym rozmieszczenie i wyposażenie techniczne bibliotek i magazynów.

Biblioteki naukowe i uniwersyteckie są ulokowane w pobliżu uczelni. Często w środku uniwersytetu. Każda biblioteka dysponuje dużym, wygodnym, wolnostojącym budynkiem. Profesorowie i studenci mogą każdą chwilę czasu wykorzystać w bibliotece.

Nie spotyka się bibliotek bez pełnej klimatyzacji. Mają one regulację ciepła, wilgoci, olejowe oczyszczanie powietrza z pyłów przyspieszających rozwój bakterii. Przy pełnej klimatyzacji, okien się nie otwiera. Zamknięte okna chronią przed kurzem i hałasem. Szyby w oknach są ze szkła typu „antisol”, które w ograniczony sposób dopuszcza promienie ultrafioletowe i podczerwone (i jedno, i drugie niszczą papier i wzrok czytelnika).

Magazyny książek znajdują się w oddzielnym skrzydle gmachu bibliotecznego. Starodruki znajdują się przeważnie w piwnicy suchej, wentylowanej. Odpowiednia klimatyzacja, nawilgocenie powietrza chroni książki przed wysychaniem i przed kruszeniem się papieru. Magazyny naziemne, w kilku kondygnacjach, mają okna małe z oszkleniem typu „antisol”. W poszczególnych magazynach oświetlenie jest elektryczne, przeważnie ukryte, aby światło nie padało na książki. W każdym magazynie jest klimatyzacja, aparaty do nawilgacania. Na wypadek pożaru automatyczne sygnały przeciwpożarowe alarmują straż ogniową. Są też aparaty chroniące przed złodziejami. Kiedy biblioteka jest zamknięta, automatyczne aparaty zawiadamiają policję, gdy ktoś buszuje w bibliotece.

¹ Biblioteki: Sault Ste. Marie — Biblioteka Miejska, Biblioteka Uniwersytecka; San Francisco — Biblioteka Uniwersytecka; Mexico City — Biblioteka Uniwersytecka; Houston — Biblioteka Uniwersytecka św. Tomasza, Biblioteka Uniwersytetu Rice'a; Baltimore — Biblioteka Seminarium Franciszkańskiego, Biblioteka Kolegium Biskupiego; Washington — Biblioteka Kongresu wraz z Departamentem Wymiany tej Biblioteki, Biblioteka Uniwersytetu Katolickiego św. Tomasza z Akwinu; New York — Rockefeller Foundation Library, Kościuszko Foundation, Instytut Polski Kultury i Sztuki; Boston — Biblioteka Miejska, Biblioteka Uniwersytetu Harvarda; Buffalo — Biblioteka Miejska; Chicago — Biblioteka Uniwersytecka św. Ignacego Loyoli; Ottawa — Biblioteka Narodowa, Biblioteka Uniwersytecka; Montreal — Biblioteka Uniwersytetu Katolickiego, Biblioteka Uniwersytetu Protestantckiego Mac Gill. Zwiedziłem w tej podróży 17 klasztorów franciszkańskich, gromadząc materiały naukowe do działalności franciszkanów polskich wśród Polonii.

Dużo starań poświęca się pomocom naukowym dla studentów. Biblioteki mają pracownie mikrofilmowe, aparaty kserograficzne, pomieszczenia do nauki języków obcych i poszczególnych przedmiotów. W odpowiednich pomieszczeniach znajdują się magnetowidy. Odpowiednie słuchawki tłumia odgłosy, umożliwiają dobry odbiór. Czytelnik na ekranie widzi pożądaną obraz i odpowiednie napisy wyjaśniające, słyszy tekst związany z obrazem. Każdy student może w dowolnym czasie i miejscu korzystać z kserografów. Wrzuca 10 centów i otrzymuje żadaną odbitkę.

Czytelnicy zostawiają swe teczki i płaszcze w szatni. Po wybraniu książki i otrzymaniu jej z magazynu — student podchodzi do bibliotekarza obsługującego wypożyczalnię. Bibliotekarz bierze legitymację studenta, na której umieszczony jest numer albumu i numer karty bibliotecznej, oraz kartę książki z numerem sygnatury. Wkłada je do komputera, który koduje, kto i jaką książkę wypożycza. Komputer informuje, jakie książki student wypożyczył oraz kto je wypożyczył. Przy wyjściu z biblioteki odpowiedni aparat sygnalizuje o nielegalnym „wypożyczeniu książki”. W wypożyczanych książkach umieszcza się bowiem odpowiednie wkładki, na które są uczulone aparaty kontrolujące.

W bibliotekach można zamówić odbitki kserograficzne, mikrofilmy, mikrofiszę. Biblioteki świadczą wszelkiego rodzaju usługi, jakie są potrzebne profesorom i studentom. Sale odczytowe z możliwością projekcji filmowych są do ich dyspozycji.

W salach i na korytarzach są wystawy biblioteczne. Czytelnicy idąc do czytelnicy mogą je obejrzeć.

Jedną z najbardziej charakterystycznych cech bibliotek amerykańskich jest udostępnianie prawie wszystkich zbiorów druków zwartych studentom. Niektóre biblioteki prawie w 100% udostępniają swe zbiory na zasadzie wolnego dostępu do półek. Student czuje się w takim księgozborze swobodnie, jest dumny, że mu zaufano. Mając dostęp do półek interesuje się różnymi książkami.

Z wolnego dostępu wydziela się: książki rzadkie, białe kruki, o dużej wartości, dublety. Mikrofilmy są bezpośrednio dostępne. Czytelnik może podchodzić i korzystać z nich na miejscu.

Układ księgozbioru w magazynach jest rzeczowy. Jeśli czytelnik sam nie znajdzie książki, to bibliotekarz zawsze mu doradzi i wskaże potrzebne pozycje. Amerykanie twierdzą, że w wolnym dostępie do półek leży przyszłość bibliotek. Udostępniać należy studentom wszystkie zbiory, w rzeczowym, właściwym ustawieniu.

Inną cechą typową dla bibliotek amerykańskich jest duża ilość miejsc do pracy indywidualnej (w języku angielskim „carrel”) w postaci wydzielonych pomieszczeń. Znajdują się one w czytelnicy lub w magazynie bibliotecznym. Użytkownik prosi albo o małe (przy drobnym zagadnieniu), albo jeśli ma większe potrzeby — to o większy pokój do indywidualnej pracy. W takim indywidualnym pokoju do pracy użytkownik gromadzi potrzebne mu materiały pomocnicze. Ma on w tym pokoju telefon, a nawet leżankę. Bardzo dużo bibliotek uniwersyteckich ma pokoiki do indywidualnej pracy. Są one różnych wymiarów, od 2 m × 2 m do 4 m × 4 m. Są biblioteki, które mają do 200 takich indywidualnych pokoi. Profesorowie często zamykają się w nich na noc i pracują.

Ważnym problemem nie tylko bibliotek amerykańskich jest palenie papierosów. Wiele osób pragnie palić, i to w bibliotece. W pewnych wypadkach niepalenie zmniejsza efektywność pracy umysłowej, powoduje

niemożliwość właściwego skoncentrowania się. Niektóre biblioteki, jak na przykład Biblioteka Politechniki Stanu Georgia w Atlancie wprowadziła już możliwość palenia w większości pomieszczeń. W bibliotece tej jest klimatyzacja, tak że nie odczuwa się skutków palenia.

W bibliotekach amerykańskich magazyny zmieniają się w czytelnie. Biblioteki, które zostały przebudowane po 1960 roku, są jednym wielkim magazynem, w którym wydzielą się miejsca do pracy. Tradycyjna czytelnia zanika. Magazyny stają się czytelniami.

Z paleniem papierosów łączy się problem godzin udostępniania i otwarcia bibliotek. Biblioteki uniwersyteckie w Europie są czynne w godzinach wykładów do godziny 20. W Ameryce — do godziny 23. Są też biblioteki czynne całą noc. Biblioteki czynne całą noc znalazły się jednak pod ostrzałem krytyki. Praca w nocy narusza normalne siły w ciągu dnia. W życiu człowieka jest pewien rytm i trzeba go zachować. Wszyscy wiedzą, że w pracy nocnej zmniejsza się jej wydajność, a organizm jest zbyt eksploatowany.

4. Zakończenie

Kończąc rozważania o bibliotekach amerykańskich, stawiamy sobie pytanie: Jakie wnioski możemy wyciągnąć?

a) Powinniśmy korzystać z tego, co w tych bibliotekach jest dobre. A więc z całej mechanizacji, elektroniki, komputeryzacji. Uwzględnić należy troskę o czytelnika, aby w jak najkrótszym czasie go obsłużono. Należy oszczędzać czas swój i czytelnika. Stworzyć dobre warunki dla czytelnika i obsługi.

b) Nasze biblioteki powinno się modernizować i reorganizować. Czynić to należy stopniowo i roztropnie.

W BIBLIOTECIE KONGRESU

Rozmowa z dr Janiną W. Hoskins

Zanim przystąpimy do relacjonowania tej rozmowy, określmy jej czas. Był to lipiec roku 1976, okres uroczystych obchodów 200-lecia Stanów Zjednoczonych. Atmosfera święta: barwne pochody przebierańców w historycznych strojach na ulicach Waszyngtonu i wspaniałe fajerwerki, wielodniowy festiwal w parku nad Potomakiem, a także liczne okolicznościowe wydawnictwa, sympozja i wystawy. A więc — czas Bicentennial. Miejsce rozmowy to The Library of Congress w Waszyngtonie — największa biblioteka nie tylko Stanów Zjednoczonych, ale także świata. Założona specjalnym aktem amerykańskiego Kongresu w 1800 roku, obecnie mieści się w dwóch budynkach: w wybudowanym w stylu włoskiego renesansu i oddanym do użytku w roku 1897 — Gmachu Głównym oraz w nowoczesnym, skończonym w 1938 roku, gmachu zwanym Annexem (od 1976 r. — Thomas Jefferson Building), który połączony został z Gmachem Głównym biegnącymi pod ulicą, podziemnymi korytarzami. W roku 1978 ma przybyć jeszcze trzeci potężny gmach — Library of Congress James Madison Building.

Z panią dr Janiną Hoskins spotykamy się w reprezentacyjnym Wielkim Hallu Gmachu Głównego. Wokół wiele wspaniałych rzeźb, posadzka z różnokolorowego marmuru. W towarzystwie mojej rozmówczyni oglądać będę bibliotekę. W końcu — po długiej wędrówce przez czytelnie, katalogi i biura (w tym przez gigantyczny oddział katalogowania) — dołączymy do jej biurowego pokoju w Annex Building, gdzie mieści się Slavic and Central European Division. Na półkach spostrzegam znane tytuły: *Polski Słownik Biograficzny*, *Wielka Encyklopedia Powszechna*, *Nowy Korbut...* Można się poczuć „jak w domu”.

Rozmowa, którą prowadzimy, dotyczy spraw różnorodnych: zbiorów Biblioteki Kongresu i katalogów, rozmaitych form działalności tej biblioteki — w tym udziału w Bicentennial, wreszcie oczywiście działalności bibliotecznej, naukowej i popularyzatorskiej mojej interlokutorki, która jest w Library of Congress specjalistką od obszaru Polski i części Wschodniej Europy, a określając jej rolę nie urzędowo — znawcą i propagatorem polskiej książki i polskiej kultury w Stanach Zjednoczonych.

Prawie pięćset kilometrów zbiorów

Oto dane o zbiorach Biblioteki Kongresu na podstawie dostępnego aktualnie informatora: w roku 1974 zbiory tej Biblioteki liczyły 74 miliony jednostek bibliotecznych (co oznacza w przybliżeniu 320 mil, a więc prawie 500 kilometrów zbiorów!). W zbiorach tych znajdowało się ponad 16 milionów książek, około 106 tysięcy czasopism, 31 milionów rękopisów, 3,5 miliona map, 428 tysięcy płyt i taśm z nagraniami, 3,4 miliona pozycji muzycznych, 174 tysiące rycin, 8,4 miliona negatywów fotograficznych i slajdów, 202 tysiące taśm filmowych, prawie 2,12 miliona mikrofilmów, 1,2 miliona prac pisanych alfabetem Braille'a, 3,1 miliona pojemników z „mówionymi książkami” na płytach oraz 284 tysiące książek na taśmach magnetofonowych.

— Zdumiewają — mówię — rozmiary tych zbiorów, a przede wszystkim może ich różnorodność odbiegająca od kanonów przyjętych przez nasze biblioteki. Biblioteka Kongresu kompletuje na przykład taśmy filmowe i magnetofonowe oraz płyty — a więc i audiowizualne ślady przekazu ludzkiej myśli...

— A jednak książka króluje i w naszej bibliotece.

— Szesnaście milionów książek!

— Dziś już 17 i pół miliona, bo zbiory wciąż rosną. Dodajmy — w czterystu sześćdziesięciu ośmiu językach. W samym księgozbiorze podręcznym Czytelni Głównej jest ich 30 tysięcy.

— Pewna część zbiorów jest już skatalogowana na komputer. Pokazywała mi Pani Library of Congress Computerized Catalog, a także komputery w czytelni naukowej przeznaczone dla czytelników i pozwalające na skompletowanie bibliografii w ciągu paru minut. Czy mogłaby Pani powiedzieć, jak duża część księgozbioru jest w ten sposób opracowana?

— Wszystkie książki w czterech językach: angielskim, francuskim, niemieckim i hiszpańskim.

— Kiedy kolej przyjdzie na inne?

— Obecnie trwają prace nad opracowaniem wszystkich książek w naszych zbiorach w ten sposób, aby informację o nich udostępniać mógł komputer. W roku 1977 na ekranach komputerów powinniśmy zobaczyć i tytuły polskie.

— Czy mogłaby nam Pani opowiedzieć o polskich książkach w Bibliotece Kongresu?

— Może zaczniemy od historii naszych zbiorów. W roku 1901 w Bibliotece Kongresu było tylko 90 polskich książek. W roku 1907 cały zbiór słowiański (a w tym i polski) bardzo się wzbogacił, bowiem pewien rosyjski kupiec chcąc ratować się przed bankructwem sprzedał naszej bibliotece 80 tysięcy książek. Po utworzeniu w roku 1951 Wydziału Słowiańskiego zbiory zaczęły rosnąć planowo i systematycznie; nawiązaliśmy kontakty z akademiami — w tym oczywiście z PAN, a także z towarzystwami naukowymi. Obecnie w zbiorach Biblioteki Kongresu znajduje się 100 tysięcy polskich książek. Dla porównania dodam, że mamy 800 tysięcy książek rosyjskich, 80 tysięcy czeskich i słowackich, 50 tysięcy jugosłowiańskich i 20 tysięcy bułgarskich.

— Katalog zbiorów słowiańskich Biblioteki Publicznej w Nowym Jorku (*Dictionary Catalog of the Slavonic Collection*) widziałam w Czytelni Słowiańskiej; bardzo podobało mi się wykonanie tego katalogu: po prostu w trzech kolumnach ułożone zostały katalogowe karty, a następnie je sfotografowano.

— Często stosuje się u nas tę technikę; znakomicie przyspiesza ona pracę.

— Oprócz imponującego katalogu własnego Biblioteki Kongresu (*LC Catalog*) pokazała mi Pani także centralny amerykański katalog, który posiadacie: *The National Union Catalog (NUC)*.

— Jak Pani zapewne pamięta, jest to katalog alfabetyczny według nazwisk autorów. Zawiera spis publikacji znajdujących się w Bibliotece Kongresu oraz w ponad 1100 bibliotekach Stanów Zjednoczonych Ameryki oraz Kanady.

— Biblioteka Kongresu ma ambicję nie tylko posiadania centralnego emrykańskiego katalogu, ale także centralnego katalogu światowego.

— To prawda; w każdym razie budowie katalogu światowego służy National Program of Acquisitions (NPAC), realizowany od końca lat pięćdziesiątych. W ramach tego programu w różnych krajach powstają Biura Biblioteki Kongresu, których zadaniem jest katalogowanie na naszych kartach i według naszego systemu wszystkich książek ukazujących się w danym kraju. Jeszcze nie wszystkie kraje należą do tego systemu.

— Wróćmy do sprawy zbiorów audiowizualnych. Czego możemy na przykład poszukiwać w zbiorach filmów?

— Filmów uznanych jako dzieła sztuki, a więc całej filmowej klasyki, a także filmów dokumentalnych. Mamy m. in. ciekawe dokumentalne filmy pokazujące Polskę w okresie II wojny światowej.

— A co godnego zainteresowania znajdziemy wśród nagrań?

— Oczywiście cały świat muzyki. Ale także na przykład nagrania przemówień (w naszych zbiorach znajduje się nagranie ostatniego przemówienia Paderewskiego), nagrania wieczorów autorskich czy też nagrania folkloru różnych grup narodowych. Takie nagrania robimy systematycznie, a wieczory autorskie, które organizujemy, to fragment naszej działalności kulturalnej.

— I tak przeszliśmy do sprawy różnorodnych form działalności Biblioteki Kongresu.

Wydawnictwa — Sympozja — Wystawy

— Biblioteka Kongresu prowadzi rozległą działalność wydawniczą. Wydajemy książki, broszury, serie wydawnicze, mamy własne czasopismo: *The Quarterly Journal of the Library of Congress*.

— Bardzo ładnie zresztą wydawane i uwzględniające nie tylko sprawy biblioteczne i bibliotekoznawcze, ale też szeroko pojęte sprawy historii i kultury. A katalog publikacji biblioteki z marca 1976 roku uwzględnia blisko 500 pozycji.

— Wśród nich są i płyty literackie, które Panią interesowały, a więc nagrania własnych recytacji poetów i wywiady ze sławnymi pisarzami. A także publikacje przygotowane przez nas z okazji Bicentennial.

— Jakże to publikacje?

— Przede wszystkim bibliografie książek, a także czasopism i autentycznych dokumentów z czasów rewolucji amerykańskiej. Wydane zostały również materiały z organizowanych przez nas na 200-lecie Stanów Zjednoczonych sympozjów naukowych.

— Kiedy były organizowane te sympozja i jakich tematów dotyczyły?

— Już od roku 1972, każdego roku w maju spotykali się u nas znani naukowcy, a tematy konferencji dotyczyły rozwoju myśli niepodległościowej w Ameryce, spuścizny Amerykańskiej Rewolucji, sylwetek jej przywódców i działaczy, a także jej odgłosów za granicą i wpływu na inne kraje.

— Widziałam zwiedzając bibliotekę szereg wystaw zorganizowanych na 200-lecie Stanów Zjednoczonych.

— I którą wystawę uważa Pani za najbardziej udaną?

— W zasadzie każda była interesująca i „zrobiona” bardzo dobrze. I ta największa zatytułowana *To set a country free*, na której prezentowane były rzadkie książki, ryciny oraz mapy opisujące wydarzenia z czasów wojny o niepodległość, a także tak cenne rękopisy jak szkic Tomasza Jeffersona do *Deklaracji Niepodległości*. I te mniejsze też, a wśród nich najbardziej oczywiście zainteresowała mnie zorganizowana przez Panią w Czytelni Słowiańskiej wystawa „Kościuszkowi i Pułaski w Ameryce”. Czy lubi Pani organizować wystawy?

— Lubię. Pierwsza wystawa na temat Polski w Bibliotece Kongresu to była wystawa przygotowana przeze mnie w setną rocznicę śmierci Adama Mickiewicza w roku 1955.

— W ten sposób doszliśmy do sprawy Pani działalności. Chciałabym wiedzieć o niej więcej.

— Tysiąclecie państwa polskiego stało się bodźcem do zorganizowania kolejnej naszej wystawy. Starałam się przedstawić na niej dorobek kulturalny Polski, a także zainteresowanie Ameryką w Polsce (m. in. pokazałam pierwszą polską książkę ze wzmianką o Ameryce wydaną w roku 1512 w Krakowie). Nieco uwagi poświęciłam tu także sprawie polskich emigrantów w Ameryce; np. pokazałam interesujący dokument, który jest w naszych zbiorach dotyczący strajku robotników polskich w Virginii w roku 1619. Później organizowałam jeszcze kilka cieszących się dużym zainteresowaniem wystaw: kopernikańską, polskiego folkloru oraz polskiej sztuki ludowej.

— Zaje się, że temat polskiej sztuki i kultury jest Pani szczególnie bliski.

— Staram się zawsze zapoznać amerykańskiego czytelnika i widza z polską historią, kulturą i sztuką poprzez publikacje i wystawy.

— Inny interesujący Panią kompleks zagadnień to zagadnienia historyczne, a szczególnie sprawa związków amerykańsko-polskich w przeszłości. Poświęcony jest im m. in. interesujący i obszerny artykuł Pani pióra o stosunku Jeffersona do Polski zamieszczony w *Quarterly Journal* (ze stycznia 1976).

— Dużo interesujących nie publikowanych materiałów znalazłam na ten temat i wydały mi się warte opracowania. W ogóle mamy wiele ciekawych rękopisów dotyczących więzi polsko-amerykańskich.

— Takich jak np. list Benjamina Franklina do Jerzego Waszyngtona, w którym poleca mu Kazimierza Pułaskiego...

— Umieściłam go na wystawie w Czytelni Słowiańskiej. Wśród niezmiernie interesujących rękopisów znalazły się także u nas listy Chopina do Juliana Fontany.

— O rzadkich polonicach w amerykańskich bibliotekach chyba Pani może mieć najwięcej do powiedzenia. Jest Pani przecież autorką cennej pracy bibliograficznej: *Early and Rare Polonica of the 15th-17th centuries in American Libraries* (wydanej w 1973 roku).

— Projektuję opracowanie w ten sam sposób również poloniców XVIII-wiecznych.

— Praca nad bibliografiami — jak sędzę — stanowi ważny dział w Pani zawodowej działalności. Czy mogłaby Pani nam powiedzieć, jakie jeszcze bibliografie Pani przygotowała?

— Na przykład bibliografię polskich książek w języku angielskim wydanych w latach 1945-1971 (ukazała się w roku 1975). Mam także swój

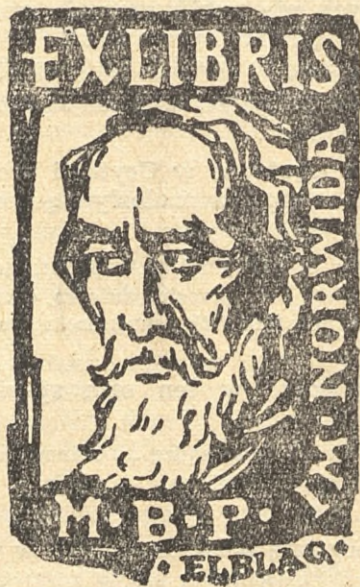
udział w wielu innych zbiorowych pracach naukowych, nie tylko bibliografiach.

— A przecież jest to tylko fragment Pani pracy zawodowej. Istotne jest w niej stałe planowanie księgozbioru polskiego, a więc nieustanne śledzenie naszych nowości. A propos — jakich publikacji poszukuje Pani najbardziej?

— Interesują mnie najbardziej wszystkie książki typu podręcznego, w tym takie, w których znaleźć można informacje o autorach. Szkoda, że nie wydaje się w Polsce informatorów typu „who is who”; byłoby to znacznym ułatwieniem pracy. *Polski Słownik Biograficzny* opracowany jest bardzo dobrze i jest pomocą bezcenną, ukazuje się jednak zbyt powoli. Przeglądając nowości z literatury pięknej szczególną uwagę zwracam na debiuty: może który zapowiada nowego Mickiewicza?

— To już pokaże czas.

— Ten czas, którego tak bardzo brak na co dzień; wciąż go nie starcza, by zrobić to, co się chce, mimo że tak często na pracę poświęca się week-endy. Jako specjalista od spraw polskich często biorę udział w naukowych zjazdach i zebraniach oraz od czasu do czasu mam wykłady na uniwersytetach i w instytucjach naukowych. Wiele czasu w mojej pracy zajmuje informacja naukowa. Odpowiadam na listy dotyczące spraw polskich. Nadchodzą z całego świata. Pytania są ogólne i szczegółowe. Pytają pisarze, redaktorzy pism, naukowcy i zwykli czytelnicy. Trzeba wiele szperać, by udzielić wyczerpującej odpowiedzi. Jest to przecież odpowiedź z Biblioteki Kongresu — to zobowiązuje. A poza tym lubię, jak moja wiedza może się przydać. Cieszę się także, że mając odpowiednie przygotowanie naukowe mogę zapoznawać korzystających z Biblioteki i jej wydawnictw ze sprawami Polski. Proszę jednak pamiętać, że będąc pracownikiem Biblioteki Kongresu wykonuję tylko swoje obowiązki.

SPRAWY BIBLIOTEK I CZYTELNICTWA W PRASIE

Stan i perspektywy kształcenia bibliotekarzy. Pomoc metodyczna dla bibliotek gminnych. Czy punkty biblioteczne są anachronizmem? Działalność bibliotek medycznych. Jubileusz kórnickiej biblioteki PAN.

Kształcenie bibliotekarzy — to temat często podejmowany w publicystyce kulturalnej. Okazją do szerszego omówienia problemów kształcenia w zawodzie bibliotekarskim było zarządzenie nr 37 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 18 września 1976 r. w sprawie utworzenia Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy w Warszawie. Podkreślając ważność i znaczenie tego zarządzenia dla dalszego rozwoju szkolnictwa bibliotekarskiego (gr1) w artykule „Zawód: bibliotekarz” (*Trybuna Ludu* nr 244/76) przedstawia dorobek i doświadczenia Państw. Ośrodka Kształcenia Korespondencyjnego Bibliotekarzy, przekształconego na mocy cytowanego zarządzenia w Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy. Dzięki temu ośrodkowi w ciągu kilkunastu lat jego działalności zdobyło zawodowe kwalifikacje bibliotekarskie ponad 10 tys. osób. Ośrodek opierał się w swej pracy konsultacyjnej i egzaminatorskiej na woj. bibliotekach publicznych. Państwowy Ośrodek Kształcenia Korespondencyjnego Bibliotekarzy posiada duży dorobek w zakresie publikacji dydaktycznych. Jego nakładem ukazało się ponad 100 podręczników związanych z realizowanym programem kształcenia. Przed powołaniem, na miejsce POKKB, Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy stoją ważne zadania, do których należą przede wszystkim: prowadzenie zaocznego, policealnego Studium Bibliotekarskiego, organizacja doskonalenia zawodowego pracowników bibliotek oraz opracowywanie i wydawanie podręczników dla kształcenia i doskonalenia zawodowego.

W artykule znajduje się również in-

formacja o rekrutacji kandydatów na zaoczne studia bibliotekarskie, o przebiegu studiów i egzaminów.

Absolwenci policealnych studiów bibliotekarskich otrzymują w czasie wykonywanej pracy zawodowej stałą pomoc metodyczną ze strony biblioteki publicznej stopnia wojewódzkiego.

O niektórych formach udzielania pomocy instrukcyjno-metodycznej bibliotekom stopnia gminnego pisze Ewa Kielak w artykule „Książka pod murowaną »strzechą«” (*Trybuna Ludu* nr 246/76).

Autorka artykułu, na przykładzie województwa bydgoskiego, informuje o głównych formach pomocy biblioteki wojewódzkiej, udzielanej bibliotekom miejskim i gminnym.

Pomoc fachowa polega tu nie tylko na przesyłaniu wykazu zaleconych nowości wydawniczych, materiałów wyznaczających kierunek działania, pomocy metodycznych czy wydawnictw o charakterze bibliograficznym. Jest to przede wszystkim stały kontakt wykwalifikowanej kadry instruktorów z pracownikami podległych im placówek — pisze autorka artykułu.

Nowa struktura organizacyjna bibliotek publicznych zakłada większą samodzielność bibliotek na wsi. E. Kielak stwierdza jednak, że niedostatek instruktorów jest pierwszą trudnością w rozwoju pracy bibliotek na wsi, natomiast drugą — są trudności w znalezieniu odpowiednich ludzi do prowadzenia bibliotek gminnych, ich filii i punktów bibliotecznych.

Nad sensem istnienia punktów bibliotecznych zastanawia się Stefan

Atlas w artykule „Grzechy bibliotecznej statystyki” (*Kultura i Ty* nr 10/76). Autor artykułu, powołując się na autorytet Marii Bielańskiej, postuluje likwidację punktów bibliotecznych i wprowadzenie na ich miejsce obsługi bibliobusowej. Bibliobus miałyby odwiedzać wieś raz w tygodniu »z prawdziwą biblioteką, obsługiwaną przez fachowe siły i oferującą na miejscu to wszystko, czym powinna dysponować biblioteka«.

S. Atlas pisze, że problem likwidacji punktów bibliotecznych i zrewidowania ilości filii bibliotek gminnych omawiał na licznych spotkaniach z bibliotekarzami i wszyscy byli jednomyślni: »punkty biblioteczne są anachronizmem i ich likwidacja nawet bez wprowadzenia bibliobusów przyczyni się do poprawy jakości pracy bibliotek gminnych«. Zdaniem autora artykułu przeszkoda w likwidacji punktów bibliotecznych tkwi przede wszystkim w statystyce, bo gdybyśmy zlikwidowali punkty biblioteczne i powszechnie wprowadzili bibliobusy — gwałtownie obniżą się statystyczne wskaźniki ilości bibliotek.

W zaprezentowanych tu poglądach red. S. Atlasa można łatwo znaleźć wiele nieporozumień, chociaż na pierwszy rzut oka wszystko zachowuje pozory prawidłowej oceny sytuacji. Bo czy można przypuszczać, że autor wypowiadający się z taką erudycją o problemach statystyki (im poświęcony jest cały wstęp artykułu) nie wie, że punkty biblioteczne nigdy nie były i nie są wliczane do ilości bibliotek działających w Polsce? Statystyka ogólnopolska ujmuje tylko stałe biblioteki, bez punktów bibliotecznych, natomiast wszystkie publikacje statystyczne odnoszące się do bibliotek publicznych zawsze oddzielnie informują o punktach bibliotecznych, a nigdy łącznie z bibliotekami. Gdyby red. S. Atlas zechciał spojrzeć do statystyki, to stwierdziłby, że np. w 1975 r. punkty biblioteczne zrealizowały 19,1% ogółu wypożyczeń dokonanych w sieci bibliotek

publicznych. Już ten wskaźnik każe się zastanowić nad losem punktów bibliotecznych. Chyba nie tu należy szukać rezerw. Punkty biblioteczne funkcjonują, a bibliobusów w takiej ilości, jakiej byśmy chcieli, nie ma i w najbliższym czasie nie będzie. A jeżeli będą, to też nie we wszystkich wypadkach zastąpią one punkty biblioteczne.

Należy przypuszczać, że postulaty red. S. Atlasa znajdują szersze rozwinięcie w wystąpieniach tych bibliotekarzy, którzy jednomyślnie wypowiadali się na spotkaniach redakcyjnych za likwidacją punktów bibliotecznych.

Dla wprowadzenia bardziej uspokajającego nastroju, zajmijmy się teraz bibliotekami obsługującymi potrzeby lekturene przyszłych lekarzy.

Tadeusz Dziechciowski w artykule „Bibliotekarskie niepokoje” (*Służba Zdrowia* nr 41/76) przedstawia sytuację bibliotek akademii medycznych. Biblioteki te zapewniają dostęp do książek 24 tysiącom studentów oraz przygotowują warsztat naukowy dla blisko 7 tysięcy nauczycieli akademickich. Zatrudniają one łącznie (w 10 bibliotekach głównych) 250 bibliotekarzy i 23 pracowników obsługi pomocniczej i technicznej. Blisko 41% bibliotekarzy zatrudnionych w bibliotekach akademii medycznych ma wykształcenie wyższe. Najliczniejszą grupę stanowią filolodzy; w dalszej kolejności idą absolwenci bibliotekoznawstwa, historycy i przedstawiciele innych dyscyplin (nawet historycy sztuki i etnografowie). Interesujące są uwagi na temat potrzeb i zainteresowań czytelników bibliotek medycznych. Dotychczasowa praktyka wykazuje, że tradycyjne formy rozpowszechniania informacji w postaci zestawień bibliograficznych stały się przeżytkiem. Obecnie naukowcy poszukują przede wszystkim krytycznie opracowanych danych. Bardzo dużym powodzeniem cieszą się informacje o stanie badań, zebrane w oparciu o ma-

teriału niepublikowane. W związku z tym zwiększa się udział pracowników bibliotek w obsłudze użytkowników bibliotek oczekujących materiałów częściowo już przetworzonych — udostępnianych w postaci streszczeń, opisów dokumentacyjnych itp.

Odmiennej charakter mają biblioteki, które tylko w niewielkim stopniu uczestniczą w procesie dydaktycznym wyższej uczelni. Należą do nich biblioteki

naukowe Polskiej Akademii Nauk. Jest ich obecnie pięć: w Krakowie, Gdańsku, Warszawie, Kórniku oraz Wrocławiu.

Historię Biblioteki PAN w Kórniku oraz jej dorobek — w związku z obchodzonym jubileuszem 150-lecia działalności — omawia Marceł Kosman w artykule „Ostatnia biblioteka z doby romantyzmu” (*Życie Warszawy* nr 250/76).

eLBe

MIĘDZYNARODOWY PRZEGLĄD STANDARDÓW (NORM) DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTECZNEJ

F. N. Withers: *Standards for library service: an international survey*. Paris: the UNESCO Press 1974 8° s. 422, tab. ISBN 92-3-101177-4. Seria: Documentation, libraries and archives: studies and research nr 6

Praca F. N. Withersa, pracownika nauki the Polytechnic of North London School of Librarianship, została wydana w ramach serii podręczników bibliotekarskich UNESCO.

F. N. Withers przygotował pierwszy zbiór norm dla różnego typu bibliotek, w skali międzynarodowej, w roku 1970. Na zlecenie IFLA autor, w roku 1972, rozpoczął przygotowywanie nowego, rozszerzonego i uaktualnionego wydania — czego efektem jest omawiana praca wydana w wersjach angielskiej i francuskiej w roku 1974.

Publikacja ta, wymagająca wręcz niezwykle dużej orientacji w istniejących normach działalności bibliotekarskiej, powstała pod egidą UNESCO i IFLA; obie te instytucje, jak twierdzi autor, efektywnie pomogły w zebraniu odpowiednich materiałów. Zebrane materiały nie zawsze mają charakter oficjalnie obowiązujących norm. Często są to pewnego rodzaju wskaźniki działalności danego typu biblioteki, które służą jako wzorce. Ponadto tam, gdzie autor nie był w stanie z danych materiałów sporządzić ścisłych zestawień statystycznych, możemy znaleźć informacje o charakterze programu

pracy, celów, zadań i założeń działalności bibliotek danego typu.

Praca ma układ według typologii bibliotek UNESCO, a więc:

1. Biblioteki narodowe
2. Biblioteki uniwersyteckie i innych szkół wyższych
3. Biblioteki specjalne
4. Biblioteki publiczne
5. Biblioteki szkolne.

Część I »Biblioteki narodowe« ma charakter omawiający cele, zadania i funkcje bibliotek centralnych w państwie. Autor powołuje się na ustalenia sympozjum poświęconego bibliotekom narodowym w Europie (Wiedeń 1958), gdzie przyjęto pewne założenia działalności tego typu bibliotek. Swoje rozważania rozszerza autor o inne materiały z międzynarodowych sympozjów, sesji czy narad (np. Helsinki 1965 czy Quito 1966), co daje nam w miarę analityczny przegląd podstawowych ustaleń dotyczących modelu biblioteki narodowej. Liczne przypisy bibliograficzne uzupełniają wartość informacyjną zebranego materiału.

W następnej części pracy, »Biblioteki uniwersyteckie i innych szkół wyższych« — znajdujemy dane z kilku

krajów. Wybór omawianych państw został dokonany na podstawie dostępności dla autora drukowanych materiałów (taką zasadę przyjął autor w całej pracy) ujmujących całościowo, modelowo dany typ biblioteki. Są to biblioteki z następujących krajów: Kanada, Francja, RFN, NRD, Indie, Meksyk, Wielka Brytania, USA.

Analiza licznych wskaźników lub też norm ukazanych na tle modelu biblioteki dla badacza tej problematyki jest na pewno źródłem bardzo ważnym.

Znajdujemy tu dane dotyczące struktury księgozbioru, zatrudnienia personelu, powierzchni lokalu. Brak danych, przynajmniej częściowych, z Polski nie pozwala nam na przeprowadzenie analizy porównawczej np. z NRD, jedynym krajem obozu socjalistycznego uwzględnionym w tej części pracy.

»Biblioteki specjalne« (część III) obejmują 3 kategorie bibliotek, a mianowicie nieakademickich bibliotek z zakresu nauk matematycznych, przyrodniczych i humanistycznych. Omówienie to, w oparciu o materiały z Australii, NRD, Singapuru, USA i Kanady, obejmuje charakterystykę tego typu bibliotek i podstawowe dane statystyczne ich działalności.

Największą uwagę zwrócił autor na biblioteki publiczne, stanowiące część IV opracowania. Dane zostały oparte na materiałach z 20 krajów; w tym uwzględnił autor USA, Kanadę, Wielką Brytanię, RFN, NRD, Polskę, Węgry, ZSRR.

Część wstępna dotyczy problematyki współczesnej działalności bibliotek tej sieci. Autor omawia zagadnienia zbiorów biblioteki, jej użytkowników, program pracy, personelu, wyposażenia lokalowego i technicznego.

Normy i wskaźniki ilustrujące wymienione wyżej problemy zostały przedstawione w formie tabelarycznej, w 56 tabelach, których analiza może dać czytelnikowi bardzo wiele cennego

materiału porównawczego. Na podkreślenie zasługuje fakt umieszczenia w tej grupie (i tylko w tej) Polski — odpowiednie dane autor czerpał z wydawnictwa Instytutu Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej w Warszawie pt. *Biblioteki publiczne w liczbach*.

Niestety, brak opracowań normatywno-statystycznych w zakresie bibliotekarstwa szkolnego spowodował, że w ostatniej części pracy Withersa »Biblioteki szkolne« (część V) brak jest danych z Polski; z krajów socjalistycznych autor wymienia tylko Węgry.

Materiał dotyczący bibliotek szkolnych został opracowany na podstawie danych z 7 krajów: oprócz Węgier uwzględniono Australię, Kanadę, RFN, Singapur, Wielką Brytanię i Stany Zjednoczone AP.

W części teoretycznej autor zajmuje się nowym modelem biblioteki szkolnej, centralnego laboratorium w szkole pracującego na użytek wszystkich przedmiotów, w związku z czym biblioteka musi być odpowiednio wyposażona kadrowo, lokalowo i materialnie, aby program ten mógł być realizowany w codziennej dydaktyce szkolnej.

Normy dotyczące tej sieci bibliotek, w różnych krajach, stanowią ilustrację omówienia teoretycznego.

Omawianą pracę należy polecić do wnikliwej lektury wszystkim teoretykom i praktykom bibliotekarstwa. Ze względu na jej dość oryginalne i nowatorskie ujęcie oraz duży wkład autora w skompletowanie danych celowe byłoby jej szersze przedstawienie poprzez tłumaczenie (przynajmniej częściowe).

Publikacja ta ma bardzo duże znaczenie dla badań bibliotekoznawczych będąc dobrym przykładem metody porównawczej.

Marcin Drzewiecki

INAUGURACJA ROKU DZIAŁALNOŚCI KULTURALNEJ

W dniu 19 września 1976 r. w przedsiębiorstwie Gospodarki Rolnej w Kozłowie koło Nidzicy odbyła się centralna inauguracja nowego sezonu działalności kulturalnej 1976/1977. Na uroczystość — zorganizowaną po raz pierwszy w środowisku wiejskim i połączoną z otwarciem nowego gminnego ośrodka kultury — przybyli: wicepremier, minister Kultury i Sztuki — Józef Tejchma i kierownik Wydziału Kultury KC PZPR — Lucjan Motyka. Obecni byli przedstawiciele stronnictw politycznych, związków zawodowych, resortów rolnictwa oraz oświaty i wychowania, Ludowego Wojska Polskiego, organizacji młodzieżowych, związków twórczych, władz wojewódzkich. W czasie inauguracji wiceminister Kultury i Sztuki — Józef Rajkowski omówił główne kierunki rozwoju działalności kulturalnej w sezonie 1976/1977, a wojewoda olsztyński — Sergiusz Rubaczewski przedstawił najważniejsze inicjatywy kulturalne regionu olsztyńskiego.

Z okazji inauguracji odbył się w Kozłowie festyn połączony z występami amatorskich zespołów artystycznych z PGR województwa olsztyńskiego, kiermaszem książek i wyrobów sztuki ludowej oraz zawodami sportowymi.

PROGRAM ROZWOJU BIBLIOTEK — TEMATEM POSIEDZENIA SEJMOWEJ KOMISJI KULTURY I SZTUKI

W dniu 28 października 1976 r. odbyło się posiedzenie Sejmowej Komisji Kultury i Sztuki, na którym omawiany był aktualny stan i perspektywiczny program rozwoju bibliotek i czytelnictwa. Po wystąpieniu posłanki-referentki dr Marii Łopatkowej i informacjach Ministra Kultury i Sztuki wywiązała się bardzo żywa, wielogodzinna dyskusja, w czasie której podkreślono ogromne znaczenie bibliotek w życiu kulturalnym kraju oraz zaakceptowano główne kierunki rozwoju bibliotek. Kierownictwo resortu kultury i sztuki reprezentował na posiedzeniu Sejmowej Komisji Kultury i Sztuki — wiceminister Kultury i Sztuki — Tadeusz Kaczmarek. Obecni byli również przedstawiciele Urzędu Rady Ministrów, Najwyższej Izby Kontroli, Ministerstwa Oświaty i Wychowania, Ministerstwa Finansów.

XIX DNI KSIĄŻKI I PRASY TECHNICZNEJ

W dniu 4 października 1976 r. zainaugurowane zostały XIX Dni Książki i Prasy Technicznej. Z tej okazji wiceprezes Rady Ministrów Franciszek Kaım dokonał otwarcia ogólnopolskiej wystawy książki technicznej, zorganizowanej w salach Muzeum Techniki w Warszawie. Otwierając wystawę wicepremier Franciszek Kaım omówił dorobek wydawniczy w zakresie literatury technicznej oraz jej zadania w popularyzacji myśli technicznej w naszym kraju.

W okresie trwania XIX Dni Książki i Prasy Technicznej zorganizowano okolicznościowe ekspozycje w około 700 księgarniach oraz 1200 wystaw-kiermaszy, w tym 600 w zakładach pracy i około 300 w środowisku wiejskim (klubach rolnika, POM-ach i księgarniach gminnych).

MIĘDZYNARODOWE SYMPOZJUM BIBLIOTEK MUZYCZNYCH

II Sympozjum Przedstawicieli Bibliotek i Ośrodków Dokumentacji Muzycznej Krajów Socjalistycznych odbyło się w dniach 27—30 września 1976 r. w Katowicach i w Krakowie. W sympozjum poświęconym podsumowaniu dotychczasowych wyników współpracy bibliotek i ośrodków dokumentacji muzycznej krajów socjalistycznych uczestniczyli specjaliści polscy oraz z Bułgarii, Czechosłowacji, NRD, Węgier i ZSRR. Obrady odbywały się w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej w Katowicach (w dniach 27—29 września 1976 r.) oraz w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie w dniu 30 września 1976 r.). Autorami referatów prezentujących problemy polskich bibliotek i ośrodków dokumentacji muzycznej byli: mgr Krystyna Bielska, doc. dr Leon Markiewicz, doc. dr Karol Musioł oraz mgr Maria Prokopowicz. Z okazji sympozjum otwarto w gmachu Biblioteki Śląskiej wystawę pt. „Zabytki muzyczne w bibliotekach katowickich”.

VIII NARADA OŚRODKÓW BIBLIOTEKOZNAWCZYCH I METODYCZNYCH KRAJÓW SOCJALISTYCZNYCH

W dniach od 4 do 9 października 1976 r. odbyła się w Zaborowie koło Warszawy VIII Narada Ośrodków Bibliotekoznawczych Krajów Socjalistycznych, zorganizowana przez Bibliotekę Narodową w Warszawie. Głównym tematem narady były problemy organizacji i zarządzania krajowymi systemami bibliotecznymi. W czasie narady referaty wygłosili przedstawiciele polskiego bibliotekarstwa oraz przybyli na naradę bibliotekarze Bułgarii, Czechosłowacji, NRD, Węgier i ZSRR. Na zakończenie narady odbyło się spotkanie jej uczestników z wiceministrem Kultury i Sztuki — dr Józefem Fajkowskim.

POSIEDZENIA PAŃSTWOWEJ RADY BIBLIOTECZNEJ

W dniu 21 września 1976 r. odbyło się posiedzenie Prezydium Państwowej Rady Bibliotecznej. Na posiedzeniu, któremu przewodniczył wiceminister Kultury i Sztuki — dr Józef Fajkowski, omawiano stan i perspektywy działania bibliotek naukowych resortu nauki i PAN oraz zapoznano się z przebiegiem prac nad polską instrukcją katalogowania alfabetycznego.

W dniach 30 IX—1 X 1976 r. odbyło się wyjazdowe posiedzenie Sekcji do spraw Upowszechniania Czytelnictwa Państwowej Rady Bibliotecznej. Tematem obrad, które odbywały się w Nowym Tomyślu w województwie poznańskim, był problem współpracy bibliotek w świetle ustawy o bibliotekach.

POROZUMIENIE MIĘDZY POKB W JAROCINIE A ZARZĄDEM POLITYCZNYM WOJSK LOTNICZYCH

W celu pogłębienia i rozszerzenia dotychczasowej owocnej współpracy i wniesienia trwałych wartości w realizację programu obchodów Roku Bibliotek i Czytelnictwa, Oddział Kultury i Oświaty Zarządu Politycznego Wojsk Lotniczych i Państwowy Ośrodek Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie zawarły porozumienie o współpracy w oparciu o wspólne ustalenia Głównego Zarządu Wojsk Lotniczych WP i Ministerstwa Kultury i Sztuki z 1972 r. w sprawie zasad współpracy w dziedzinach oświaty, kultury i sztuki.

Przedmiot współpracy stanowią będą następujące zagadnienia:

- upowszechnianie i popularyzacja wiedzy oraz wymiana doświadczeń w zakresie spraw metodycznych, organizacyjnych, szkoleniowych i wychowawczych w pracy bibliotek;
- wzbogacanie wiedzy słuchaczy POKB o tradycjach i współczesnym życiu wojska oraz jego zadaniach;
- wzajemne udostępnianie bazy kulturalnej i dokonywanie wymiany dorobku artystycznego; współorganizowanie form wypoczynku, rozrywki i rekreacji; rozwijanie kontaktów środowiskowych i życia towarzyskiego żołnierzy Wojsk Lotniczych i kadry pedagogicznej oraz słuchaczy POKB;
- przysposabianie słuchaczy kursów bibliotekarskich w POKB do systematycznego popularyzowania w swoich bibliotekach literatury o tematyce wojskowej i patriotyczno-obronnej.

Uroczyste podpisanie porozumienia odbyło się na naradzie w dniu 21 października 1976 r. w Jarocinie. Wzięli w niej udział przedstawiciele GZP WP i ZP WP, Ministerstwa Kultury i Sztuki, przedstawiciele władz politycznych i administracyjnych miasta Jarocina oraz dyrekcja Państwowego Ośrodka Kształcenia Bibliotekarzy.

WYSTAWA ZBIORÓW RĘKOPISÓW BERLIŃSKICH W BIBLIOTECIE NARODOWEJ W WARSZAWIE

W dniu 16 października 1976 r. odbyło się w Bibliotece Narodowej w Warszawie — w Pałacu Rzeczypospolitej przy placu Krasińskich — otwarcie wystawy gościnnej pn. „Humanistyczne i socjalistyczne dziedzictwo w zbiorach Deutsche Staatsbibliothek w Berlinie”. Wystawa składała się z dwóch części: w pierwszej ukazano humanistyczne i postępowe spuścizny literackie XVIII i XIX wieku, w drugiej — socjalistyczne dziedzictwo przeszłości i teraźniejszości. Na wystawie znalazły się zdjęcia autografów i listów Lessinga, Herdera, Goethego, Schillera oraz Stefana i Arnolda Zweigów. Ekspozycję uzupełniały reprodukcje obrazów malarzy niemieckich.

XXX-LECIE BIBLIOTEKI GŁÓWNEJ POLITECHNIKI SZCZECIŃSKIEJ

W związku z jubileuszem XXX-lecia Biblioteki Głównej Politechniki Szczecińskiej zorganizowana została w dniu 12 października 1976 r. konferencja problemowa, w czasie której

przedstawiono m.in. węzłowe problemy Biblioteki Politechniki Szczecińskiej na tle współpracy regionalnej oraz założenia automatyzacji procesów bibliotecznych.

SEJMIK BIBLIOTEKARZY WOJEWÓDZTWA TARNOWSKIEGO

Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Zarząd Okręgu Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Tarnowie zorganizowały w dniu 11 października 1976 r. sejmik bibliotekarzy. Program sejmiku obejmował m.in. następujące referaty:

— „Rola bibliotek i bibliotekarzy w realizacji zadań Uchwał VII Zjazdu i III Plenum KC PZPR” — ref. mgr Zofia Mańka,

— „Działalność Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich” — ref. doc. dr Józef Korpała.

SESJA POPULARNONAUKOWA NT. „WSPÓŁCZESNY OBIEG LITERATURY”

W dniu 21 października 1976 r. w sali konferencyjnej Urzędu miasta Krakowa odbyła się sesja popularnonaukowa na temat „Współczesny obieg literatury”, zorganizowana przez Miejską Bibliotekę Publiczną w Krakowie, Zarząd Okręgu Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Krakowie oraz Wojewódzką Bibliotekę Publiczną w Tarnowie. Program sesji obejmował następujące referaty: prof. dr Stefana Żółkiewskiego — „Uwagi o współczesnej socjologii literatury”, doc. dr Tadeusza Gołaszewskiego — „Problematyka i metody badań nad czytelnictwem”, doc. dr Stanisława Siekierskiego — „Konkretyzacja utworu literackiego” oraz dr Zenona Urygi — „Recepcja współczesnej poezji przez młodzież”.

WYSTAWA Z OKAZJI WARSZAWSKIEJ JESIENI POEZJI

Z okazji Warszawskiej Jesieni Poezji otwarta została przy ul. Koszykowej 28 w Warszawie wystawa pt. „Warszawa w oczach poetów innych narodów”, zorganizowana przez Bibliotekę Publiczną m.st. Warszawy. Otwarcie wystawy nastąpiło w dniu 20 października 1976 r.

WYNIKI DOROCZNEGO PLEBISCYTU CZYTELNIKÓW „PŁOMYKA”

W dwunastym plebiscycie czytelników *Płomyka* z największym uznaniem spotkała się twórczość Edmunda Niziorskiego, którego uhonorowano „Orlim piórem 1976”.

IX WARSZAWSKA AUKCJA ANTYKWARYCZNA

W dniach 14–15 października 1976 r. w salach Klubu Księgarza w Warszawie odbyła się — pod hasłami Roku Bibliotek i Czytelnictwa — IX Warszawska Aukcja Antykwaryczna, na której zgromadzono 1754 tytuły.

DOLNOŚLĄSKIE TARGI KSIĄŻKI

We Wrocławiu odbyły się w dniach 20–27 października 1976 r. III Dolnośląskie Targi Książki, w których uczestniczyli liczni autorzy książek, obok wydawców i księgarzy.

L. B.

BIBLIOTEKI W REPUBLICE MALTY

Według *Malta Library Association Yearbook 1975* funkcjonuje w tym kraju 26 bibliotek. Najważniejszą jest Royal Malta Library w Valetta. Pełni ona jednocześnie funkcje biblioteki narodowej i biblioteki publicznej stolicy kraju.

Der Bibliothekar 1976 nr 9.

WĘGIERSKA BIBLIOGRAFIA NARODOWA

Biblioteka Narodowa Węgier podjęła prace nad analizą Węgierskiej Bibliografii Narodowej. Prace te mają na celu dostosowanie bibliografii do współczesnych wymagań stawianych tego

typu serwisom informacyjnym oraz do przepisów stosowanych w ramach powszechnej rejestracji bibliograficznej.

R and D Projects 1976 nr 5.

POTRZEBY INFORMACYJNE PRACOWNIKÓW NAUKOWYCH USA

ASIS (American Society for Information Science) podjęło badania zadań i wynikających z nich potrzeb informacyjnych pracowników naukowych w USA.

Ceskoslovenska Informatiká 1976 nr 7/8.

KSIĄŻKA NIEMIECKA W ŚWIECIE

Przedsiębiorstwo handlu zagranicznego — Buchexport Leipzig NRD) zorganizowało wystawy książek w licznych krajach Europy, Azji, Ameryki i Afryki. Łącznie eksponowano ok. 15 tys. różnego typu wydawnictw — głównie książkowych nowości wydawniczych, a także czasopism, muzykaliów, map i globusów geograficznych z 80 firm NRD.

Čtenář 1976 nr 8/9.

WYSTAWA KSIĄŻEK ARABSKICH

W Trypolisie odbyła się w kwietniu 1976 r. pierwsza wystawa książek arabskich połączona z trzecim sympozjum poświęconym sprawom wydawniczym krajów arabskich.

Čtenář 1976 nr 8/9.

IFLA

W dniach 23—28 sierpnia 1976 r. odbyło się w Lozannie 42. posiedzenie Rady Generalnej IFLA. Posiedzenie z okazji 40. rocznicy powstania IFLA przewidziane jest w 1977 r. w Brukseli.

Zbiór materiałów z konferencji w 1975 r. pod nazwą *IFLA Annual 1975* zostanie wydany w 1976 r. przez Verlag Dokumentation (Pullach bei München — RFN).

Ceskoslovenska Informatiká 1976 nr 7/8.

MIĘDZYNARODOWA NORMA OPISU BIBLIOGRAFICZNEGO DLA WYDAWNICTW MUZYCZNYCH

IFLA i Międzynarodowe Stowarzyszenie Bibliotek Muzycznych postanowiły powołać grupę roboczą dla opracowania *International Standard Bibliographic Description ISBD Music* (Międzynarodowa Norma Opisu Bibliograficznego dla wydawnictw muzycznych). Przewodniczącym grupy będzie dr H. Lanzke z Niemieckiego Archiwum Muzycznego Deutsche Bibliothek w Berlinie.

FID News 1976 nr 9.

INDEX TRANSLATIONUM

Ukazał się 26. tom wydawnictwa UNESCO *Index Translationum*, który obejmuje ok. 47 tys. tłumaczeń opublikowanych w 61 krajach członkowskich.

Biuletyn Polskiego Komitetu ds. UNESCO 1976 nr 6.

CZASOPISMA W ZSRR

17 lipca 1976 r. odbyło się w Moskwie seminarium poświęcone sprawom podniesienia jakości opracowania graficznego i druku rejonowych i miejskich czasopism okręgu moskiewskiego.

Podczas seminarium wręczono dyplomy zwycięzcom konkursu na najlepsze opracowanie graficzne i wydanie czasopism radzieckich.

Poligrafija 1976 nr 8.

75 ROCZNICA POWSTANIA BIBLIOTEKI NARODOWEJ KUBY

W 1976 r. Biblioteka Narodowa Kuby obchodzi 75. rocznicę powstania. W jej zbiorach znajduje się m.in. bogata kolekcja locji i map morskich z dawnych wieków, rękopisów i starych encyklopedii, a także współczesnych wydawnictw informacyjnych. Ze zbiorów biblioteki korzysta codziennie ponad 1000 czytelników.

Bibliotekar' 1976 nr 9.

WYSTAWA ILUSTRACJI KSIĄŻKOWYCH

Biblioteka w Nancy zorganizowała interesującą wystawę ilustracji do książek. M.in. eksponowano zbiory litografii Gustava Doré do książek Dantego, Cervantesa, Balzaka) i ilustracji Grandville'a (Jean Gustav Gérard) do *Bajek La Fontaine'a*.

Bibliotekar' 1976 nr 9.

KSIAŻKA I PRZEMYSŁ POLIGRAFICZNY W CZECHOSŁOWACJI

We wrześniu 1976 r. w Narodowym Muzeum Techniki w Pradze otwarta została wystawa „Książka i przemysł poligraficzny”, która miała obrazować rozwój i osiągnięcia przemysłu poligraficznego w Czechosłowacji w ciągu 30 lat od wyzwolenia.

Typografia 1976 nr 9.

GRAPHITEC 76

W paryskim pałacu wystawowym de la Défence w dniach 10—16 czerwca odbyło się Biennale przemysłu poligraficznego Graphitec 76. Rewelacją Biennale były druki wykonywane metodą fotoskładu.

Typografia 1976 nr 8.

SYSTEM EWIDENCJI WYDAWNICTW PERIODYCZNYCH W USA

Narodowa Komisja USA do spraw Bibliotek i Informacji Naukowej (NCLIS — National Commission on Libraries and Information Science) powołała Komitet ds. Planowania Systemu Ewidencji Wydawnictw Periodycznych. Komitet opracował plan zorganizowania takiego systemu opublikowany pod tytułem: *Dostęp do wydawnictw periodycznych — plan narodowy*. Obecnie przystępuje się do realizacji planu.

Bjuleten Junesco dla Bibliotek 1976 nr 4.

DEKADA KSIĄŻKI NRD

Otwarta 6 października w Moskwie w Wszechzwiązkowej Państwowej Bibliotece Literatury Obcej dekada książki NRD poświęcona była 27 rocznicy powstania tego kraju.

Poligrafia 1976 nr 11.

SEMINARIUM W PRADZE NA TEMAT ORGANIZACJI BADAŃ NAUKOWYCH

Radziecko-czechosłowackie seminarium, poświęcone organizacji pracy naukowo-badawczej w dziedzinie bibliotekoznawstwa i bibliografii, odbyło się w Pradze w dniach 5—8 kwietnia 1976 r.

Sovetskoe Bibliotekovedenie 1976 nr

PRACA Z CZYTELNIKIEM W BIBLIOTEKACH ZSRR

W Moskwie odbyło się seminarium wykładowców kursu „Praca z czytelnikiem”. Udział wzięli w nim przedstawiciele instytutów kultury, uniwersytetów, pedagogicznych szkół wyższych, przygotowujących kadry biblioteczne, Ministerstw Kultury ZSRR i RSFR.

Bibliotekar' 1976 nr 11.

SEMINARIUM BIBLIOTEK NAUKOWO-TECHNICZNYCH BIAŁORUSI

13–15 maja 1976 r. w Mińsku odbyło się tradycyjne doroczne seminarium pracowników bibliotek naukowo-technicznych Białorusi zorganizowane przez Rządową Bibliotekę im. A. M. Gorkiego. Seminarium poświęcone było sprawie wykonania zadań 9 pięcioletki i zadaniom bibliotek naukowo-technicznych w 10 pięcioletce.

Naučnye i techničeskie biblioteki SSSR 1976 nr 11.

KONFERENCJA BIBLIOTEKARZY UNIWERSYTETU GORKOWSKIEGO

W Głównej Bibliotece Uniwersytetu Gorkowskiego odbyła się naukowo-praktyczna konferencja młodych specjalistów. Omawiano problemy zapewnienia studentom pierwszych lat literatury naukowej, organizacji wolnego dostępu do pólki, prowadzenia zajęć bibliograficznych ze studentami, analizy zapotrzebowań czytelniczych w celu dokompletowania zbiorów czytelni, obsługi informacyjnej użytkowników.

Bibliotekar' 1976 nr 10.

RĘKOPISY ANGIELSKICH DOKUMENTÓW PRAWNYCH NA MIKROFILMACH

Agencja ds. międzynarodowej dokumentacji (Szwajcaria) rozpoczęła realizację swego projektu reprodukcji na mikrofilmach rękopisów angielskich tekstów prawnych. Pierwszą biblioteką, która wzięła udział w tej akcji, była biblioteka Harvardzkiej Szkoły Prawniczej, posiadająca największe zbiory rękopisów tekstów prawnych.

Bjuleten Junesco dla bibliotek 1976 nr 4.

INFORMACYJNE, EKONOMICZNE I ORGANIZACYJNE PROBLEMY ZARZĄDZANIA I PROGNOZOWANIA NAUKI

W dniach 30 III — 2 IV 1976 r. odbyło się VI Kijowskie Sympozjum na temat naukoznawstwa i prognozowania naukowo-technicznego zorganizowane przez Instytut Cybernetyki Akademii Nauk USRR wspólnie z Republikańskim Domem Propagandy Ekonomicznej i Naukowo-Technicznej.

Naučno-Techičeskaja Informacija. Seria 2 1976 nr 10.

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA W TITOGRAZDZIE (JUGOSŁAWIA)

Otwarcie nowej, dobrze zorganizowanej centralnej biblioteki jest ważnym krokiem na drodze podniesienia poziomu studiów na Uniwersytecie Titogradu. Biblioteka zwraca się z apelem o ofiarowanie encyklopedii, słowników międzynarodowych we wszystkich dziedzinach wiedzy, książek i innych materiałów naukowych i technicznych.

Bjuleten Junesco dla bibliotek 1976 nr 4.

NOWE PRZEPISY DOTYCZĄCE BIBLIOTEK NRD

1 marca 1976 r. zostały wydane nowe przepisy dotyczące międzynarodowej wymiany książek i czasopism, w tym publikacji oficjalnych i dokumentów rządowych, między bibliotekami

i ośrodkami informacyjnymi oraz zagranicznych wypożyczeń międzybibliotecznych. Problemy związane z tymi przepisami przedyskutowali dyrektorzy zainteresowanych bibliotek na spotkaniu z przedstawicielami Ministerstwa Kultury, które odbyło się 9 czerwca 1976 r.

Zentralblatt für Bibliothekswesen 1976 nr 10.

WYSTAWA „NIEMIECKIE MUZEUM KSIĄŻEK I CZASOPISM”
DEUTSCHE BÜCHEREI W LIPSKU

Wystawa zorganizowana została z okazji 100 rocznicy urodzin czeskiego malarza, ilustratora i grafika Adolfa Kašpara (1877–1934). Jest on znany przede wszystkim jako ilustrator książek czeskich pisarzy Jana Nerudy, Boženy Němcovej, Aloisa Jiráska i Karela V. Raisa. Wystawę zorganizowano przy współpracy Biblioteki Muzeum Narodowego w Pradze.

Zentralblatt für Bibliothekswesen 1976 nr 10.

WYSTAWA „SKARBY ODDZIAŁU KSIĄŻKI DZIECIĘCEJ I MŁODZIEŻOWEJ”
DEUTSCHE STAATSBIBLIOTHEK W BERLINIE

Deutsche Staatsbibliothek w Berlinie zorganizowała w dniach 3 lipca — 18 września 1976 wystawę „Skarby Oddziału Książki Dziecięcej i Młodzieżowej”. Na wystawie pokazano arkusze z ilustracjami i drogie książki dla dzieci wydane w okresie od XVI wieku do czasów współczesnych.

Zentralblatt für Bibliothekswesen 1976 nr 10.

Z. K.

A. PRZEPISY OGÓLNE

EMERYTURY I RENTY

Ustawa z dnia 31 marca 1977 r. o dalszym zwiększeniu emerytur i rent oraz o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym. (Dz. U. nr 11 poz. 43).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 kwietnia 1977 r. w sprawie zawieszania prawa do emerytury lub renty. (Dz. U. nr 11 poz. 46).

Rozporządzenie określa szczegółowo okoliczności zawieszania prawa do emerytury lub renty z tytułu podjęcia zatrudnienia oraz określa dopuszczalne kwoty zarobku w stosunku rocznym (24 000 zł albo w niektórych przypadkach 36 000 zł).

Rozporządzenie Ministra Pracy, Plac i Spraw Socjalnych z dnia 2 kwietnia 1977 r. w sprawie najniższych kwot emerytur i rent z tytułu zatrudnienia w niepełnym wymiarze czasu pracy (Dz. U. nr 11 poz. 48).

Rozporządzenie Ministra Pracy, Plac i Spraw Socjalnych z dnia 2 kwietnia 1977 r. zmieniające rozporządzenia w sprawie ustalania podstawy wymiaru emerytur lub rent dla nauczycieli. (Dz. U. nr 11 poz. 47).

FINANSE

Uchwała Nr 158 Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1976 r. w sprawie składników funduszu plac. (Mon. Pol. nr 43 poz. 212).

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 4 marca 1977 r. zmieniające zarządzenie w sprawie klasyfikacji dochodów i wydatków budżetu centralnego i budżetów terenowych. (Mon. Pol. nr 6 poz. 42).

Zarządzenie wprowadza szereg zmian w załączniku do zarządzenia Ministra Finansów z dnia 15 stycznia 1976 r. w sprawie klasyfikacji dochodów i wydatków budżetu centralnego i budżetów terenowych. (Mon. Pol. nr 6 poz. 29).

ODZIEŻ OCHRONNA

Zarządzenie Ministra Pracy, Plac i Spraw Socjalnych z dnia 18 grudnia 1976 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ramowych zasad gospodarowania odzieżą ochronną i roboczą oraz sprzętem ochrony osobistej. (Mon. Pol. nr 1 poz. 9).

Zarządzenie wprowadza zmiany w przepisach § 9 zarządzenia Przewodniczącego Komitetu Pracy i Plac z dnia 21 lutego 1972 r. w sprawie ramowych zasad gospodarowania odzieżą ochronną i roboczą oraz sprzętem ochrony osobistej. (Mon. Pol. nr 15 poz. 102).

ORDERY I ODZNACZENIA

Uchwała Rady Państwa z dnia 6 stycznia 1977 r. w sprawie szczegółowych zasad oraz trybu nadawania orderów i odznaczeń. (Mon. Pol. nr 2 poz. 12).

Uchwała Rady Państwa z dnia 6 stycznia 1977 r. w sprawie opisu odznak, orderów i odznaczeń oraz sposobu ich noszenia. (Mon. Pol. nr 2 poz. 13 i nr 4 poz. 32).

ROZPOWSZECZNIANIE MAP

Zarządzenie Ministra Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 16 marca 1977 r. w sprawie zasad i trybu udzielania zgody na reprodukowanie, rozpowszechnianie i rozprowadzanie map oraz materiałów fotogrametrycznych. (Mon. Pol. nr 8 poz. 56).

Zarządzenie określa szczegółowo zasady i tryb udzielania zgody na reprodukowanie, rozpowszechnianie i udostępnianie dla celów służbowych m. in. map topograficznych w skali 1 : 5000 i mniejszych oraz map administracyjnych i administracyjno-topograficznych w skali od 1 : 10000 do 1 : 30000.

WYKAZ AKTÓW PRAWNYCH

Uchwała Nr 211 Rady Ministrów z dnia 14 października 1976 r. w sprawie utraty mocy obowiązującej niektórych aktów prawnych ogłoszonych w Monitorze Polskim. (Mon. Pol. nr 40 poz. 179).

Załączone do uchwały wykazy obejmują 683 tytuły aktów prawnych uszeregowanych według instytucji wydającej te akty oraz według dat wydań tych aktów.

UPOSAŻENIA PRACOWNIKÓW

Zarządzenie Nr 201 Ministra Rolnictwa z dnia 16 sierpnia 1976 r. zmieniające zarządzenie w sprawie zasad wynagradzania niektórych pracowników służby bibliotecznej resortu rolnictwa. (Dz. Urz. Min. Roln. nr 11 poz. 45).

Zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 17 września 1976 r. w sprawie zasad wynagradzania pracowników zatrudnionych w niektórych jednostkach naukowo-badawczych resortu zdrowia i opieki społecznej. (Dz. Urz. Min. Zdrowia i Opieki Społ. nr 20 poz. 69).

Przepisy zarządzenia dotyczą m. in. pracowników Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie — do których stosuje się odpowiednio przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 2 lipca 1976 r. w sprawie wynagradzania pracowników instytutów naukowo-badawczych i placówek naukowych Polskiej Akademii Nauk oraz pracowników naukowo-badawczych zatrudnionych w innych jednostkach organizacyjnych (Dz. U. nr 25 poz. 145).

Uchwała Nr 29 Rady Ministrów z dnia 25 lutego 1977 r. w sprawie podwyższenia najniższych wynagrodzeń pracowników zatrudnionych w uspołecznionych zakładach pracy. (Mon. Pol. nr 5 poz. 36).

Na mocy uchwały podwyższa się z dniem 1 maja 1977 r. miesięczne najniższe wynagrodzenie do kwoty 1400 zł, a stawkę godzinową pracowników wynagradzanych na podstawie stawek godzinowych do kwoty 7,30 za godzinę.

Zarządzenie Nr 7 Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 22 marca 1977 r. w sprawie zasad wprowadzenia najniższych wynagrodzeń zasadniczych oraz podwyższenia niektórych stawek wynagrodzeń zasadniczych bezpośrednio wyższych od stawek najniższych stosowanych w uspołecznionych zakładach pracy. (Dz. Urz. Min. Płac i Spr. Socjaln. nr 3 poz. 4).

B. PRZEPISY BIBLIOTECZNE

BIBLIOTEKI SZKOLNE

Zarządzenie Ministra Oświaty i Wychowania z dnia 14 lutego 1977 r. w sprawie organizacji kształcenia i wychowania w roku szkolnym 1977/78. (Dz. Urz. Min. Ośw. i Wychow. nr 2 poz. 12).

Załączona do zarządzenia instrukcja określa zadania i zawiera zalecenia dotyczące: działalności dydaktyczno-wychowawczej, organizacji roku szkolnego, organizacji pracy szkół, doskonalenia kadry nauczycielskiej, bazy materialnej szkół, a ponadto określa zadania administracji oświatowej i dydaktycznej szkół w zakresie przygotowania roku szkolnego.

BIBLIOTEKI ZAKŁADOWE

Zarządzenie Nr 44 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 10 listopada 1976 r. w sprawie zakładowej działalności socjalnej o charakterze kulturalno-wychowawczym. (Dz. Urz. Min. Kult. i Szt. nr 5 poz. 28).

Jest to prawny akt wykonawczy do przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 2 listopada 1973 r. w sprawie zakładowego funduszu socjalnego i zakładowej działalności socjalnej (Dz. U. nr 43 poz. 260). Zarządzenie określa: 1) rodzaje działalności kulturalno-wychowawczej zakładów (m. in. prowadzenie bibliotek, 2) wspólne prowadzenie urządzeń kulturalnych z innymi zakładami, zakup usług kulturalnych w jednostkach wyspecjalizowanych, 3) ogólne zasady prowadzenia zakładowych urządzeń kulturalnych, 4) koszty i dochody zakładowej działalności kulturalno-wychowawczej.

TeZar

Cena zł 10.—

INDEKS 35451/35262

Adres redakcji i administracji: Warszawa, ul. Konopczyńskiego 5/7
Zakład Graficzny Biblioteki Narodowej. Zam. 134/77. Pap. druk. sat. V kl. 65 g. B-1.
Obj. 3,25+0,5 ark. druk., 5,50 ark. wyd. Nakł. 8200. F-18.